

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ

KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jiřina Haklová

**Fungování rodiny u vietnamského etnika – motivace
ke vzdělávání**

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Zachová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR

COMBINED STUDIES

2015-2016

BACHELOR THESIS

Jiřina Haklová

How does family works by Vietnamese Ethnicity – motivation
for education

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jana Zachova

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 25. února 2016

Jméno autorky Jiřina Haklová

Poděkování

Děkuji vedoucí práce, Mgr. Janě Zachové, za cenné rady, připomínky, trpělivost a ochotu při zpracování práce.

Dále děkuji všem respondentům výzkumu za spolupráci, vstřícnost a poskytnutí cenných informací.

Anotace

Bakalářská práce na téma „Fungování rodiny u vietnamského etnika – motivace ke vzdělávání“ se zabývá zkoumáním vietnamského etnika žijícího na území ČR, zejména generace, která se zde narodila, nebo se přistěhovala do České republiky brzy po narození. Seznamuje s historií česko-vietnamských vztahů, způsobem jejich života se zaměřením na rodinu, kulturu, zvyky, tradice, náboženství, odlišné chování, výchovu a vzdělávání. Teoretické poznatky jsou výchozím ukazatelem pro formování hypotéz, výzkumných otázek a cílů praktické části. Výsledky kvantitativního výzkumu slouží k vyhodnocení hypotéz a stanovení závěru.

Vietnamci s námi žijí a budou žít. I na nás závisí, jaká bude podoba našeho vzájemného soužití a jak přispějeme k jejich začlenění do naší společnosti.

Klíčová slova

Kultura, náboženství, rodina, škola, tradice, Vietnamci, vietnamské etnikum, výchova, vzdělávání, zvyky.

Annotation

Bachelor's work "How does family works by Vietnamese Ethnicity – motivation for education" researches Vietnamese Ethnicity living in Czech republic, especially here born generation or generation that moved shortly after its birth. This work describes history of Czech-Vietnamese relations, way of their family life, culture, habits, traditions, religion, different behavior and education. Theoretical knowledges are the basis for forming hypotheses, research questions and aimes of the practical part. The results of quantitative research are used to evaluate hypotheses and drawing conclusion.

Vietnamese live with us and will live with us. And it depends on us what will be the form of our mutual coexistence and how we will contribute to their integration into our society.

Keywords

Culture, education, ethnicum, family, habits, religion, school, tradition, Vietnamese, vietnameseethnicum.

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ČESKO-VIETNAMSKÉ VZTAHY	10
1.1 MIGRACE, INTEGRACE	10
1.2 ČESKO-VIETNAMSKÉ VZTAHY	11
2 VIETNAMSKÁ RODINA	16
2.1 POSTAVENÍ VIETNAMSKÝCH ŽEN	18
2.2 RODINNÁ SOUDRŽNOST A DODRŽOVÁNÍ TRADIC	20
2.3 NÁBOŽENSTVÍ	23
2.4 STOLOVÁNÍ	25
2.5 SVATBA	26
2.6 POHŘEB.....	27
3 VIETNAMSKÝ KOMUNIKAČNÍ STYL	29
3.1 ODLIŠNOSTI V CHOVÁNÍ.....	30
3.2 PÍSMO, JAZYK, OSLOVOVÁNÍ.....	33
4 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ	36
4.1 TRADICE A SOUČASNOST VE VIETNAMU	36
4.2 VZDĚLÁVÁNÍ VIETNAMCŮ V ČR	38
PRAKTICKÁ ČÁST	42
5 VÝZKUM	42
5.1 CÍL VÝZKUMU	42
5.2 HYPOTÉZY	42
5.3 METODY VÝZKUMU.....	43
5.4 POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU	43
6 ANALÝZA VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	48
7 SHRUTÍ	59
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Vietnamská komunita u nás stále roste. Tento trend lze předpokládat i do budoucna, proto bychom se měli snažit předejít zbytečným nedorozuměním, mylným výkladům určitých situací a problémům, které vznikají vzájemným nepochopením dvou značně odlišných kultur. Vždyť i na nás záleží, jaká bude podoba našeho vzájemného soužití a jak přispějeme k jejímu začlenění do naší společnosti. Měli bychom mít na zřeteli, že národní tradice, zvyky i některé hodnotové žebříčky jsou odlišné. Pokud o Vietnamcích nic nevíme, může se nám jevit jejich chování v mnoha situacích jako velmi zvláštní. Proto je cílem práce v teoretické části seznámit nejen s historií česko-vietnamských vztahů, se způsobem života vietnamského etnika se zaměřením na rodinu – rodinné vztahy, provázanost a soudržnost rodiny, jejich kulturu, zvyky, tradice, náboženství, odlišné chování, výchovu, vzdělávání, způsob verbální a neverbální komunikace, ale také poukázat na to, že jsou to lidé disciplinovaní, slušní, pokorní, uctívající předky, respektující autority, pro něž má velký význam dobré vzdělání a spokojená rodina.

K poznání této komunity je přínosná nejen literatura uvedená v této práci, ale za zmínku zcela jistě stojí i filmy „Kdo mě naučí půl znaku“, „Banánové děti“, „Vietnam“ či návštěva vietnamské tržnice SAPA v Praze s doprovodem průvodce, který seznámí se životem vietnamské komunity, zejména s první generací, která je velmi uzavřená a hájí si své soukromí.

Cílem praktické části této práce je zjistit jakého chce druhá generace Vietnamců v České republice dosáhnout vzdělání a zda chce po studiích zůstat pracovat u nás nebo odejít do Vietnamu, případně studovat nebo pracovat v jiných zemích. Práce by také měla odpovědět na otázky, zda se Vietnamci budou chtít uplatnit v oborech, které vystudují, jakých chtějí dosáhnout pozic a zda se chtějí zapojit do politického života v naší zemi.

Tyto informace budou získány formou dotazníků, které budou určeny Vietnamcům takzvané druhé generace. Ti se zde narodili, nebo přišli do České republiky brzy po narození.

V praktické části bude popsán cíl výzkumu a metodika. Na základě vyhodnocení dotazníků budou potvrzeny nebo vyvráceny předem stanovené hypotézy. V závěru praktické části budou stručně shrnuty výsledky výzkumu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ČESKO-VIETNAMSKÉ VZTAHY

1.1 MIGRACE, INTEGRACE

Mateřský jazyk není jen soustava slov poskládaných za sebou, ale celý myšlenkový prostor, způsob myšlení. Kromě jazyka se učíme správnému chování, jak reagovat na okolí, jak dosáhnout svých cílů. Z hlediska společenského můžeme toto učení nazvat socializací, z hlediska kulturního adaptací.

Migrace však může funkčnost naučených stereotypů zcela popřít, neboť lidé musí překonat nejen geografickou, ale také kulturní a socializační vzdálenost. Musí být znovu vychováváni podle návyků nové hostitelské společnosti. Ocitají se v novém prostředí, se kterým nemají zkušenosti, a neví, co musí udělat pro dosažení svých cílů. Mohou se cítit bezbranní, někdy i ohrožení. Souhrnu pocitů, s nimiž se člověk v cizině setkává, říkáme kulturní šok. Ten má podle individuálních vlastností jedince a míry kulturních rozdílů u každého různou intenzitu i dobu trvání i míru a vyvolává velkou fyzickou i psychickou zátěž. Člověka musíme proto hodnotit nejen podle charakterových vlastností, ale také podle toho, z jaké kultury pochází a jakou tradici přináší.¹

Integrace je obousměrný proces sjednocení místního obyvatelstva a migrantů do jedné společnosti. Jedná se o začlenění migrantů do společensko-ekonomického, politického, kulturního, geografického a právního systému většinové společnosti.²

Integrace představuje nejen klíčovou podmínkou pro zachování stability a sociální soudržnosti hostitelské společnosti a pro ekonomický rozvoj, ale i cestu k soužití. Jde o oboustranný proces přizpůsobování a komplexní proces začleňování nově příchozích

¹ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006, s. 13-14. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

² DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. s. 91. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

do struktur hostitelské společnosti. Nedostatečná integrace může vést k závažným problémům nejen pro majoritu, samotné migranty, ale i pro společnost jako celek. Proces integrace zahrnuje všechny sféry života. To klade vysoké nároky na příchozí i na majoritní společnost. Majoritní společnost může podpořit integraci cizinců svojí otevřeností a spoluprací.³

1.2 ČESKO-VIETNAMSKÉ VZTAHY

Navázání vzájemných vztahů lze datovat již do roku 1948, kdy se Československo, v rámci sovětského vlivu začalo angažovat v indočínském konfliktu a ze solidarity přijímalo pronásledované vietnamské soudruhy. Ti byli zároveň pověřeni navázat přátelské styky s odborovými organizacemi jednotlivých evropských států a jednat o poskytnutí pomoci Vietnamu proti francouzským utlačovatelům. Praha představovala ideální zázemí, protože ji protínaly mezinárodní cesty mezi Vietnamem, Sovětským svazem, Francií a Čínou. Ke spolupráci došlo po oficiálním uznání vlády nově vzniklé Vietnamské demokratické republiky dne 2. února 1950. Brzy poté zahájila pražská skupina Vietnamců spolupráci s mezinárodními organizacemi a s krajany pobývajícími v jiných zemích. Snažila se o získávání povolení ke studiu a praxi krajanů v našich závodech a školách. K navázání významnější hospodářské a kulturní spolupráce došlo až po skončení francouzsko-vietnamského válečného konfliktu. Československá vláda vnímala Vietnam pro jeho nerostné bohatství a možnost získání dalších trhů jako zajímavou zemi. Československo se proto s ostatními socialistickými státy zapojilo do poválečné výstavby a obnovy této země. Angažovalo se prostřednictvím finanční a technické podpory, dodávek materiálu i školením vietnamských odborníků. Zaměřilo se na oblast zdravotnictví, dopravy, zemědělství, tovární výroby, obnovení těžby nerostných surovin.

Vietnamští studenti a aspiranti na československé vysoké školy, zejména ekonomického a technického směru, k nám začali přicházet již na počátku šedesátých let. V letech 1967-1974 se omezené počty studentů rozšířily o 2.000 praktikantů k zaškolení v oborech metalurgie, spotřebního průmyslu a strojírenství. V roce 1974 došlo

³ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. s. 75-76. ISBN 978-80-7367-182-2.

ke vzájemné dohodě, na jejímž základě přijelo 5.000 budoucích učňů s praxí a pobytem na sedm let. Tuto možnost měli jen premianti, příbuzní tehdejších vietnamských funkcionářů a potomci zasloužilých bojovníků za vlast. Vybraní absolvovali předodjezdové školení v českém jazyce a u nás pak byli pod přísným dohledem vietnamských vedoucích a tlumočnicků. Na základě Smlouvy o přátelství a spolupráci ČSSR a VSR vznikly v letech 1979 a 1980 dohody, které zapříčinily velký nárůst vietnamských občanů. Jejich počet se v letech 1980-1983 zvýšil na 35.000. Československá strana obsazovala stále častěji vietnamské pracovníky v neatraktivních oborech, na pásové výrobě a pomocných pracích. Na vietnamské straně se motivací k pracovnímu výjezdu stala vidina výdělků namísto snahy zvýšit si kvalifikaci. Postupně však docházelo ke snižování vietnamských pracujících, po roce 1985 zde pobývalo zhruba 17.000 osob. Vzájemným předáváním zkušeností se Vietnamci stávali stále více informovanějšími o způsobu života v naší republice a nepřijížděli tak do úplného neznáma. Po dobu pobytu udržovali intenzivní písemný styk s rodinou a známými ve Vietnamu a také s vietnamskými příbuznými a přáteli v Československu. Víkendy a dovolenou trávili cestováním, návštěvami a nakupováním zboží, které by jim po návratu do Vietnamu mohlo vylepšit ekonomickou situaci. Charakteristickým rysem se stalo jejich postranní obchodování s nedostatkovým zbožím - například s džínami, peřovými bundami, digitálními hodinkami, walkmany a jiným.

Listopad roku 1989 zasáhl do dosavadní organizovanosti vietnamské komunity a česko-vietnamských vztahů. Vietnamští studenti vysokých škol vydávali samizdatové časopisy, ve kterých informovali krajany s nedostatečnou znalostí českého jazyka o zdejšímu dění. Vietnamci se stávali terčem fyzických útoků nacionalistických extremistů a z tohoto důvodu někteří přestali docházet do škol i zaměstnání. Československo brzy poté přerušilo s Vietnamem téměř všechny hospodářské i politické styky a odstupovalo postupně od vzájemných smluv. Po vytvoření ČSFR došlo k finanční kompenzaci za porušení smlouvy o zaměstnávání vietnamských pracovníků a jejich k hromadnému posílání zpět do vlasti. Pokud se nechtěli vrátit, museli se přizpůsobit právním institucím umožňujícím pobyt cizinců na našem území. V letech 1990-1992 byly uskutečněny reformy politického systému, vytvořeny migrační mechanismy, a tak mnoho Vietnamců využilo možnosti získat živnostenský list a na jeho základě pak i dlouhodobý pobyt. Navázali na své dřívější úspěchy z prodeje nedostatkového zboží, čímž za plnili mezeru

na trhu levným textilem a elektronikou z Asie. Pronajímali si stánky na tržištích, zejména v místech, kde mohli dosáhnout vysokých zisků. Začaly vznikat jejich výrazné komunity ve velkých městech a v pohraničí. Stávající komunitu doplňovali v 90 letech další příchozí, jejichž cílem bylo hlavně zlepšení životní úrovně. Změnilo se i složení příchozích Vietnamsců, namísto privilegovaných přicházeli lidé z chudých provincií. Tito nově příchozí se soustřeďovali kolem osob se zkušenostmi s českou realitou a začaly se formovat první lokální komunity.⁴

Postupem času se obchodníci přesouvali do kamenných obchodů. V důsledku rostoucí konkurence na trhu levných výrobků přibýlo i obchodů s potravinami, smíšeným zbožím či nehtovými studii. Vietnamské obchody se staly pověstnými pro svoji dlouhou otevírací dobu. Většina vietnamských podnikatelů se živí bez ohledu na svoje původní vzdělání či profesi. Díky rostoucímu požadavku na životní standard uvnitř komunity však svoje uplatnění v oboru nacházejí například profesionální fotografové, architekti, zpěváci či řemeslníci. Část podnikatelských aktivit se orientuje na pokrytí poptávky vlastní imigrantské skupiny. Mnozí v důsledku nedostatku vlastního kapitálu, nedostatečné znalosti jazyka a orientace v českém podnikatelském prostředí nemohou podnikat samostatně a jsou závislí na komunitních obchodních sítích. Někteří vietnamští starousedlíci, zejména ti, kteří od počátku organizovali chod tržnic a dovoz zboží, se stali vůdčími osobnostmi podnikatelského i společenského života ve vietnamské komunitě. Jejím dělení je ovlivněno dobou příchodu do ČR. Postupně vznikly tři vrstvy: nejvýše postavení jsou starousedlíci, následuje společenství porevolučních a příchozích v 90 letech, na které navázala nová migrační vlna po roce 2000, která ale obvykle zaujímá místo na nejspodnějším žebříčku. Nově příchozí se stali výnosným obchodem pro ty, kteří již dobře znali české poměry. Využívali zejména jejich nabídky v oblasti zprostředkovatelského servisu, právních, ekonomických, tlumočnických a jiných služeb.

Generace migrantů přicházejících z ekonomických důvodů věnuje veškerý čas práci a nemá ani volno, ani motivaci pro doučení se českému jazyku, neboť přijela za účelem vydělat peníze a ne se zde usadit. Důležitou roli ve zprostředkování informací o českém

⁴ MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 9-15. ISBN 978-80-85394-72-6.

dění proto mají nejrůznější organizace a vietnamská periodika, která informují o dění v České republice, ve světě i ve Vietnamu a o událostech ve zdejší vietnamské komunitě. Také vietnamská televize vysílá speciální program pro krajany v zahraničí. Naprostá většina první generace má silné pouto k rodné zemi. Téměř v každém státě vytvářejí krajanské spolky a snaží se v cizí zemi udržet vietnamskou kulturu. Podíl na semknutosti a separovanosti vietnamské komunity mají ekonomické důvody, jazykové bariéry, kulturní odlišnosti, hierarchie komunity, vzájemná sociální provázanost i geografická vzdálenost obou zemí. Činnost krajanských organizací a spolků, které zajišťují komunitní aktivity, ovlivňuje a koordinuje vietnamský zastupitelský úřad v Praze.⁵

Nejvýznamnější organizací vietnamské komunity je Svaz Vietnamců v ČR, který byl založen v roce 1999 za účelem sdružování a budování vzájemné podpory v podnikatelských aktivitách i občanském životě. Pořádá finanční sbírky na podporu krajanů u nás i ve Vietnamu v případě, kdy se ocitnou v nouzi, kterou nemohou sami překonat. Pod jeho záštitou se konají nejrůznější sportovní a kulturní akce, například oslavy nového lunárního roku, dětského dne, dětské tábory, slavnostní předávání ocenění za výborné studijní výsledky. K dalším významným organizacím patří Svaz vietnamských podnikatelů v ČR, Svaz vietnamské mládeže a studentů v ČR, Klub Bambus – bývalé Sdružení vietnamsky hovořících občanů ČR, Obchodní centrum Sapa, Centrum výuky vietnamštiny, Klub Hanoi, sdružení vietnamských a českých studentů VietCzech&friends, které si stanovilo za cíl představit vietnamskou komunitu a mentalitu jejich příslušníků české společnosti a tím přispět k oboustrannému lepšímu porozumění. V souvislosti s nárůstem pracovní migrace vznikla Asociace zprostředkovatelských agentur. Neméně známou organizací je Svaz vietnamských studentů a mládeže, který sdružuje vietnamské studenty studující na různých vysokých školách.⁶

Nejvýraznějším rysem vietnamské komunity je uzavřenost, která je zapříčiněna velkou odlišností kultury. V České republice prožívají kulturní šok, který je možný

⁵ MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 20-31. ISBN 978-80-85394-72-6.

⁶ LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 58-60. Sociologické studie (Sociologický ústav AV ČR), sv. 06:2. ISBN 80-7330-098-2.

zmírnit vzájemným intenzivním stykem příslušníků obou etnik. Již první vietnamští občané, kteří k nám přiletěli, byli ubytováni v hromadných ubytovnách a byl jim určen vlastní program. Také nedostatečná jazyková příprava přispěla k tomu, že se blíže neseznámili s Čechy. Tato oddělenost vedla k mnoha pověrám a předsudkům. Češi se obávali, že vietnamští občané nejsou zdravotně prověřováni a mohou být zdrojem různých chorob. Jejich tradiční hodnoty přispěly k provázanosti komunity. Uzavřenost komunity upevnil dodnes fungující „institut zástupce“. S vietnamskými pracujícími přijížděli tzv. tlumočníci, kteří vyřizovali vše potřebné na našich úradech, a tudíž neprobíhala přímá interakce Vietnamců a Čechů, jen prostřednictvím několika zástupců. Tyto bariéry vzájemného styku se odrážejí dodnes. Je jen na nás, abychom naše spoluobčany poznali více. Jejich kultura poskytuje mnoho podnětů k zamyšlení.⁷

⁷ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. s. 104-105. ISBN 80-7178-648-9.

2 VIETNAMSKÁ RODINA

Jako nejmenší společenská jednotka se rodina nejlépe přizpůsobuje změnám, které přinášejí nové životní podmínky. Z historického hlediska byla vietnamská rodina malou nukleární rodinou, kterou tvořily dvě generace – rodiče a jejich děti. Hlavním, určujícím zdrojem právních a morálních zásad, na kterých byla feudální společnost ve Vietnamu budována, byla konfuciónská nauka. Toto učení dodnes představuje základ toho, co považujeme za kladné lidské hodnoty, dobré mravy a krásné obyčeje. Nejvyšší morální hodnotou v rodině byla synovská oddanost rodičům a ve feudální společnosti bezvýhradná věrnost panovníkovi. Ženy a děti byly povinovány poslušností otci, hlavě rodiny. Na těchto principech byly vybudovány tři základní společenské vztahy: poměr dětí k rodičům, ženy k manželovi a poddaného k panovníkovi. Stát vyzdvihoval synovskou oddanost a úctu mladších sourozenců ke starším, neboť vládcové věřili, že člověk, který se takto chová, se málokdy dopustí neúcty k výše postaveným a není tedy pravděpodobnost, že by se zúčastnil spiknutí nebo zrady na králi. Vztahy založené na podřízenosti a poslušnosti omezovaly osobní svobodu. Každý znal své místo, které mu bylo ve společnosti vymezeno, a dobrovolně je přijímal, neboť byl k tomu vychováván. Toto se nejlépe dotýkalo žen, které po celý život byly někomu podřízeny. V mládí se po nich požadovala poslušnost otci, v dospělosti manželovi a po jeho smrti nejstaršímu synovi. Z konfuciónství však nevyplývalo otci nebo panovníkovi despotické právo rozhodování bez ohledu na zájmy příslušníků rodiny nebo poddaných. Pravá synovská oddanost spočívala také v tom, že synové a dcery měli trpělivě, s láskou a úctou posuzovat a pomáhat překonat nedostatky i případné chyby svých rodičů. Vzpoura vůči rodičům nepřipadala v úvahu, ale u panovníka tomu bylo jinak. Pokud jednal v rozporu se zájmy lidu a země, měli poddaní právo se jej zřici a hledat si jiného vládce. Základní mravní principy a jim odpovídající způsoby jednání byly tyto: rodiče se museli ke svým dětem chovat mírně a laskavě, mladší sourozenci byli ke starším povinováni úctou a starší se k nim museli chovat s vřelým zájmem a pozorností. Mravním příkazem ženy byla poslušnost muži, který jí musel zachovávat věrnost, mezi přáteli měla vládnout důvěryhodnost a spolehlivost, ve vztazích člověka k člověku měla být čestnost, oddanost, vcítění se do potřeb a situace ostatních lidí. Nejvyšší ctnost představovala humánnost a za ní následovalo vědomí závazku povinnosti vůči ostatním lidem. Konfuciónství

rozpracovalo podobné morální normy například i pro vztah učitele a žáka, který přirovnává k poměru otce a syna. Kladlo také velký důraz na etiketu. Jednalo se o pravidla, podle kterých vyjadřovali lidé svým chováním své postavení a poměr vůči ostatním. Tyto normy byly považovány za základ všech vztahů. Proto ve vzdělávacím systému platila zásada: „Nejprve se učíme etiketě, pak textům.“ „*Toto učení, vštěpované po tisíciletí, hluboce poznamenalo vtahy lidí ve Vietnamu stejně jako jinde na Dálném východě. Jakkoli minulost je na jedné straně velikou zátěží, na druhé straně má i své dobré stránky. Je totiž základem toho, co se ve Vietnamu a na celém Dálném východě nikoli neprávem dodnes považuje za kladné lidské hodnoty, za „jemné mravy a krásné obyčejy“.*“

Mnoho rodin ve Vietnamu vlastní záznamy o původu a genealogii rodu, které stále doplňují a předávají si je z generace na generaci. Z těchto záznamů lze vyčíst údaje o narození, úmrtí, zápis o hlavních činech a dosaženém postavení předků.

Příslušnost k určitému rodu se označuje příjmením, kterých existuje jen určitý soubor, přičemž všichni nositelé stejného příjmení nejsou navzájem příbuzní. K nejběžnějším patří Nguyen, Phan, Bui, Hoang, Trinh, Le, Dinh, Do, Dao, Ngo, Tran, Dang. Děti získávají příjmení po otci. Ženy vstupem do manželství své rodové jméno nemění. Na rozdíl od příjmení je osobních jmen opravdu mnoho. Rodina do jména potomka vkládá svá přání, naděje či představy o jeho budoucnosti. Pro dcery se volí jména symbolizující něžnost a krásu, jako například, Hoa „Květina“, Dao „Broskev“, Huong „Vůně“, Nguyet „Luna“, Lan „Orchidej“, Thuy „Voda“. Pro syny jsou voleny názvy žádoucích mravních vlastností nebo vytoužených životních cílů, například: Phuc „Šťěstí“, Tho „Dlouhověkost“, Loc „Dary nebes“, Zung „Statečný“, Thao „Oddaný rodičům“, Trung „Věrný“, Hung „Mohutný“... Většina Vietnamců má jméno složené ze tří slov: příjmení, osobního jména a spojovací slabiky vkládané mezi jméno a příjmení. Ve jménech mužů jsou obvykle spojovacími slabikami Va nebo Duc, zatímco u žen Thi.⁸

Protože Češi vietnamská jména často neumí vyslovit, přijímají Vietnamci snadno a bez problémů jména česká. Není to žádný zásah do vietnamských tradic, neboť

⁸ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 153-157. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

i ve Vietnamu se mohlo během života jméno měnit. Nejvíce volí taková jména, která začínají stejným písmenem jako jejich vietnamské jméno. K nejčastějším patří Honzík, Hanička, Toník.⁹

Vlivem dlouhodobého působení konfucianství, jež kladlo velký důraz na rodinu, zůstává rodina i nadále silnou životní hodnotou. Rodinné vztahy jsou velmi těsné i mezi vzdálenějším příbuzenstvím. Rodičům, starším sourozencům i učitelům se musí prokazovat úcta. Povinností starších je starat se o níže postavené.¹⁰

2.1 POSTAVENÍ VIETNAMSKÝCH ŽEN

Každá rodina si přála mít alespoň jednoho syna, který by prodloužil trvání rodu a plnil povinnosti vůči duším předkům. Dcery totiž provdáním přecházely do manželovy rodiny, kde pomáhaly v péči o jeho rodiče a při plnění jeho závazků. Rodiče byli nejšťastnější, když se jim jako první narodila dcera, protože mohla pomoci v domácnosti i v péči o mladší sourozence. Pokud žena nemohla otěhotnět, měl manžel právo vrátit ji rodičům, stejně jako v případě nevěry nebo neúcty k rodičům manžela, upovídání a hašteřivosti, sklonu ke krádežím, projevům nepoctivosti, žárlivosti, těžké chorobě. Toto nerovné postavení muže a ženy naráželo i na určitá omezení. Manžel nesměl ženu zapudit, pokud s ním tři roky držela smutek za jeho rodiče, jinak by toto bylo považováno za nelidské i za prohřešek proti synovské oddanosti vůči zemřelým rodičům. Dále nesměl vyhnat ženu bohatý muž, pokud oba byli z chudých poměrů nebo v případě, že již nežili manželčini rodiče, protože samotná žena nemohla existovat bez opory rodiny.

Pokud žena nemohla porodit syna a rozvod by odporoval rodinným citům nebo zájmům, mohl si muž se souhlasem první ženy vzít další, vedlejší manželku, která byla vůči první manželce v podřízeném postavení. První ženě záleželo na tom, aby spolu dobře vycházely, a tak zpravidla sama manželovi našla vhodnou vedlejší ženu. Nebylo neobvyklé, že muži z bohatých rodin měli několik vedlejších žen nebo služebnic, které

⁹ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 124. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

¹⁰ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. s. 100. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

byly v postavení domácích otrokyň. Pokud se služebnici narodilo dítě, bylo považováno za dítě první manželky a vlastní matku nazývalo tetou. Postavení vedlejších žen bylo nerovnoprávné, hlavní manželky je někdy dokonce i šikanovaly. Přesto nebyl problém získat vedlejší ženu. Rodičům se takto podařilo provdat dcery z chudoby, nebo dcery čekající nemanželské dítě. Často se takto provdaly i mladé bezdětné vdovy, a to i přesto, že věrnost zemřelému manželovi byla vysoce hodnocena. Mnohé dívky se vdávaly za ženaté muže z lásky, i když věděly, že jejich život nebude jednoduchý. Nežádala se stávalo, že se hlavní žena snažila o dítě s jiným mužem, obzvláště když zjistila, že manžel trpí neplodností. Nevěra byla silně odsuzována, v zákoně bylo zakotveno její kruté potrestání a tak žena musela svůj nový vztah přísně tajit. Některé manželky se dopouštěly tajně nevěry také proto, že viděly lehkomyšlné chování svého muže, které bylo veřejností spíše tolerováno. Muž mohl mít libovolný počet milenek a žen, ale žádnou nesměl opustit, protože na něm byly závislé. Samotná žena možnost rozvodu neměla. K jejím povinnostem patřilo zachovávat neposkvrněnou manželskou věrnost, pozornou péči o manželovy rodiče, děti i manžela, přípravu svátků a všech obřadů v domácnosti. Požadovala se od ní šikovnost, příjemná a mírná povaha, uměřenost a uhlazenost v řeči, pozornost k dětem a příbuzným, úcta k manželovi a starším i důstojné vystupování na veřejnosti. Od manžela se očekávalo, že povede řádný život, bude si vážit své ženy, dávat jí najevo úctu, bude laskavý, bude pěstovat své nadání a znalosti, aby byl ženě a dětem spolehlivou oporou. Také se od dokonalého muže požadovalo rozumné a moudré řešení rodinného života, aby nedocházelo k rozbrojům a nesrovnalostem.

Manželství se zpravidla neuzavíralo z lásky, či náklonnosti mladých lidí, ale z vůle rodičů. Někteří z nich zaslíbili své děti ještě před narozením, výjimkou nebylo ani to, že se novomanželé před svatbou téměř neznali. Jejich soužití často vyžadovalo mnoho trpělivosti a sebezapření. Zákon neznal ustanovení o plnoletosti, a tak bylo možno uzavírat sňatky sedmnáctiletých dívek s podstatně mladšími chlapci, například i osmiletými. Dívky pak musely o muže pečovat spíše jako o vlastní dítě. Důvodem takovýchto sňatků byla na jedné straně snaha získat pracovní sílu, na druhé straně dceru výhodně provdat do bohatší rodiny. Sňatky se většinou uzavíraly ve věku patnácti až šestnácti let. Sňatek po dvaceti byl považován za pozdní. Uzavírala se manželství mezi přibližně stejně starými lidmi. Za přiměřený se považoval rozdíl jednoho či dvou let. Žena nesměla zjevně zasahovat do rodinného ani veřejného jednání. Jednání mezi příbuznými

i v obci bylo vyhrazeno pouze mužům. Hosty v domě přijímal muž, žena s nimi nesměla jíst u společného stolu. Ženy však měly značný vliv na řešení různých záležitostí obce tím, že doma usměrňovaly názory svých mužů, neboť nebyly uzavřeny v těsném kruhu rodiny, ale vykonávaly řadu zemědělských prací, kde byly ve styku s ostatními ženami z jiných vesnic. Ženy plnily rovněž důležité úlohy při sklizni a zpracování úrody, při chovu bource morušového, výrobě hedvábí, tkaní různých druhů látek, košíkářství i prodeji výrobků na trzích.¹¹

Vietnamské ženy jsou velmi samostatné a rozhodné, i když to tak na první pohled nevypadá. Na veřejnosti se musí k mužům chovat v podřazeném postavení. Před začátkem čínské nadvlády byla pozice žen ve společnosti i v rodině silná. Toto však změnil čínský konfuciánský vliv. Touhou každé rodiny bylo zplodit syna, který mohl, na rozdíl od dcery, provádět kult předků, jinak by duše zemřelých nenalezly v jiném světě klid. Synové jsou důležití i proto, že ve Vietnamu téměř neexistuje sociální zabezpečení, a proto jsou na ně rodiče odkázáni, neboť dcery odcházejí za manželem. V souvislosti s dlouhotrvajícím obdobím válek a odchodem dospělých mužů do armády získaly vietnamské ženy zpět vliv v rodině, podnikání i politice, neboť zastávaly práci na poli, v domácnosti, ale také řídily vojenské konvoje při amerických náletech a opravovaly silnice po bombardování.

V důsledku tradičního chápání postavení žen ve společnosti se vietnamské ženy v českém prostředí často dostávají do sociální izolace. Jsou zaměstnány péčí o rodinu a také se podílejí na zajištění rodinných příjmů. Mají tudíž menší šanci naučit se český jazyk a vystoupit z izolace.¹²

2.2 RODINNÁ SOUDRŽNOST A DODRŽOVÁNÍ TRADIC

K trvalým hodnotám patří udržování rodinných vztahů a hierarchie, která se projevuje prokazováním úcty rodičům a předkům. Vietnamská společnost je založená na rodinné

¹¹ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 159-161. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

¹² *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka Policie ČR)*. Ministerstvo vnitra ČR. s. 27. ISBN 978-80-7312-063-4.

soudržnosti. V každé domácnosti je oltář určený předkům. Rodiče se sice snaží o udržení vlastních rodinných tradic, ale v novém prostředí je vietnamská rodina vystavena tlakům hostitelské země, které postupně mění její principy a fungování. Dochází i ke konfliktům, neboť druhá generace nastupuje cestu integrace do většinové společnosti a přijímá více za své její hodnoty, zatímco první generace trvá na dodržování rodinných norem v souladu s vietnamskou tradicí.¹³

V životě vietnamské rodiny i společnosti je nejdůležitějším rituálem kult předků. Jde o obřad založený na úctě a respektu těm, kteří dali život současné generaci. Věří, že duše zemřelých žijí a vracejí se na zem, aby chránily své potomky. Smrt je považována za odchod a připojení se k předkům velké rodiny. Zemře-li člověk, zemře jeho tělo a fyzická duše, ale jeho spirituální duše neumírá. Ta se přesune do nadpozemské sféry a nadále žije se svojí pozemskou rodinou. Pokud se předkům dostává od pozůstalých náležitě úcty, duše s nimi komunikují prostřednictvím médií a snů, ve kterých upozorňují rodinu na hrozící nebezpečí a snaží se naznačit, jak tomu předejít nebo jak situaci napravit. Oltář předků je umístěn na čestném místě v domě. Pozůstalí denně přinášejí nové obětiny ve formě ovoce, květin, vonných tyčinek, falešných bankovek nebo kadidla. Na oltáři jsou destičky se jmény zemřelých. Pokud se rodina chce poradit se svými předky (například při výběru vzdělání nebo ohledně svatby), je toto uskutečňováno pomocí složitého obřadu, ve kterém je prostřednictvím média navázána komunikace s dušemi zemřelých. Tento proces je nazýván kult prostředníků.¹⁴

Základem uctívání předků je vědomí závazku a vděčnosti vůči rodičům, prarodičům i vzdálenějším předkům za to, že dali člověku život. Děti musí dělat žijícím i zemřelým radost tím, že žijí podle jejich představ a přání, pečují o své zdraví a přičiňují se o dobrou pověst rodiny. V tomto smyslu je tento národní obyčej přijímán dodnes.

Oltář předků je vybaven různě, podle zámožnosti rodiny. Nikdy zde neschází porcelánová miska naplněná pískem nebo popelem s vonnými tyčinkami. Vonný kouř

¹³ MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 32-34. ISBN 978-80-85394-72-6.

¹⁴ MÜLLEROVÁ, Petra. *Vietnam*. 1. vyd. Praha: Libri, 2004. s. 35. Stručná historie států. ISBN 80-7277-255-4.

z doutnajících tyčinek je pojítkem mezi žijícími a zesnulými příslušníky rodiny. Nesmí chybět ani svícný, olejové lampy, vázičky na čerstvé květiny a portréty zemřelých. Na větších oltářích je skříňka s genealogií rodu a destičky se stručnými životopisy zesnulých. Nejdůležitějším obřadem uctívání předků je výroční den úmrtí matky a otce, kdy se sejdou nejbližší příbuzní a přátelé, pronášejí modlitby a přináší obětiny. Velkou příležitostí k uctění předků je taktéž Nový rok.¹⁵

K dalším dodržovaným svátkům uvnitř rodiny patří výroční dny úmrtí blízkých a svatby, které mají i v českém prostředí několik stovek hostů. V naší domovině přijaly vietnamské rodiny i některé české svátky, například Vánoce.¹⁶

Velmi významným dnem, který se slaví již skoro 4.500 let koncem ledna či začátkem února, je Nový rok. Tento svátek je pohyblivý, neboť první den nového roku určuje oběžná dráha měsíce, tedy to, na který den připadá první nov. Zahajuje období jara a začátek zemědělských sezonních prací. Přípravy na Nový rok jsou dlouhé a celý týden před svátky téměř nikde nic nefunguje. Zdobí se ulice, domy, obchody i parky. Na severu země jsou ozdoby a kvítky v růžové barvě broskvoní, na jihu převládá žlutá a na pyramidálních umělých stromcích visí oranžové kulaté plody kunkvátu. Oblíbeným tématem výzdoby je symbol nastávajícího roku podle buddhistického zvěrokruhu. Těmito obrázky se lidé obdarovávají s přáním štěstí a blaha rodiny, lepí je na čestné místo v čele místnosti i na oltář předků, kam se přidávají lampičky, dary, vonné tyčinky, umělé peníze či svíčky. Obrázky se tiskou na zvláštní ručně vyráběný nejjemnější papír nazývaný japan, který se získává z lýka stromu *broussonetie* papíronosné. Papír se potírá vrstvou prachu z drcených lastur ústřic, čímž se získá bílá barva, černá je z popelu banánových listů, zelená z nerostu malachitu nebo měděnky, modrá z azuritu a červená z drcené lávy staré sopky.¹⁷

¹⁵ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 157-170. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

¹⁶ *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka Policie ČR)*. Ministerstvo vnitra ČR. s. 27. ISBN 978-80-7312-063-4.

¹⁷ PICKA, Jaroslav. *Vietnam: země pod obratníkem Raka: příroda a lidé*. Olomouc: Poznání, 2007. s. 129-131. ISBN 978-80-86606-65-1.

Ve většině rodin se Nový rok oslavuje tři dny. První den ráno se příbuzní, známí a přátelé navštěvují, aby si popřáli štěstí, zdraví a splnění všech přání. Věří se, že první novoroční návštěvník přinese rodině to, co ji čeká v novém roce, a proto si ho předem objednávají. Je to někdo vážený, úspěšný a zdravý. Návštěvníci přinesou dárky dětem, ochutnají novoroční pokrmy a jdou k další rodině. Těchto návštěv se zdržují lidé, kteří mají smutek nebo jsou nemocní, aby nepřinesli smůlu do navštívené rodiny. K novoročnímu pohoštění patří taštičky z lepkavé rýže, nadívané boby s masem, tvarované do čtverce (symbolizujícího zemi podle starých kosmologických představ), balené do zelených listů a převázané lýkem. Na novoročním stole nechybí ani ryba dušená na sójové nebo rybí omáčce, pečené maso, nakládaná cibule a kandované ovoce. Na Nový rok o půlnoci se všude rozléhají petardy, jejichž původním smyslem bylo zahánět zlé duchy, ale dnes je to spíše lidová zábava. Druhý novoroční svátek zahajují lidé prací, aby se jim i v novém roce dařilo.

Dodržovaný a hodně oslavovaný je také svátek dětí, v jehož předvečer jdou děti ulicemi s lampiony a kaširovanými lvi za mohutného bubnování. Sváteční stoly jsou plné pestře zbarveného cukroví z rýžového těsta nebo vykrajovaného ovoce.¹⁸

2.3 NÁBOŽENSTVÍ

Duchovní život Vietnamců je, bez ohledu na věk či společenskou třídu, prostoupen vírou v nadpřirozený svět. Většina z nich považuje za samozřejmou součást života vlivy nadpřirozených bytostí, které v dobrém i špatném ovlivňují jejich osud. Věří v ochránce domácnosti, vesnice či půdy. Víře v nadpřirozený svět neodporuje ani příslušnost k náboženství - podle vidění světa například k buddhismu nebo křesťanství. Konfuciánství, buddhismus a animismus, částečně ovlivněný čínským taoismem, se navzájem nevyklučují, spíše se doplňují. V jižním Vietnamu existuje od dvacátých let minulého století vlastní náboženství CaoDai, které má snahu spojit prvky všech

¹⁸ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 171. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

světových náboženství a kultur. Kromě Buddha, Konfucia a Ježíše Krista, uctívá například i francouzského spisovatele Victora Huga.¹⁹

Starší Vietové věřili, že lidé, živočichové, kameny, rostliny, živly i přírodní útvary mají své duše či duchy. Uctívali proto hory, skály, řeky, balvany i stromy. Víra v posmrtný život, která je i dosud neodmyslitelnou součástí duchovního života Vietnamců, zrodila uctívání předků. Z ní povstalo také uctívání duší skutečných i mytických hrdinů, kteří se zasloužili o zemi, kraj nebo obec. Vzniklo tak množství duchů, ochránců rodin, národností i obcí.

V každé staré vietnamské obci najdeme stavbu, která se nazývá dinh – obecní svatyní, která je střediskem společenského života a zároveň kultovním místem, neboť každá obec má svého nadpřirozeného patrona - ochránce obce. Jsou to mohutné, prostorné dřevěné stavby s bohatou řezbářskou výzdobou. Bývají obklopeny starými stromy, nejčastěji banyány, podle jejichž stáří lze usuzovat na stáří svatyně. V blízkosti leží jezírko. Toto spojení svatyně, stromu a jezírka symbolizuje představu domova.

Ve Vietnamu je velmi rozšířen buddhismus. Buddhistské chrámy, nesprávně označovány jako pagody, jsou místem tichého soustředění. Bývaly postaveny v odlehlejších malebných zákoutích, v blízkosti jeskyň nebo přímo v nich. Dnes se ve větších městech ocitají i uprostřed městské zástavby. Uvnitř si však uchovávají svůj původní ráz. Buddhismus učí o rovnosti všech lidí bez ohledu na postavení a bohatství. Člověk má potlačovat chutě po rozkoších, být altruistický, nezištný, konat dobro a stranit se zla, neboť nebesa potrestají zlé a odmění dobré.²⁰

Z náboženských uskupení Vietnamců v ČR je znám Svaz buddhistů, sbor evangelíků, katolíci i stoupeni Svědků Jehovových. Podstatná část tohoto etnika se hlásí k buddhistickému vyznání. V Praze se nacházejí dvě buddhistické svatyně. Jedna je umístěna v nejvýznamnějším centru vietnamských imigrantů v Praze - tržnici Sapa

¹⁹ *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka Policie ČR)*. Ministerstvo vnitra ČR. s. 30. ISBN 978-80-7312-063-4.

²⁰ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 141-149. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

a druhá, soukromá, se nachází v Praze Běchovicích. Evangelíci navštěvují nedělní mše ve sboru Českobratrské církve evangelické v Praze 4 Bráníku. Katolíci tráví nedělní mše v kostele sv. Jakuba Staršího v Praze 4 Kunraticích na Nový rok v kostele sv. Ignáce na Karlově náměstí, kam se sjíždějí Vietnamci i ze vzdálenějších krajů.²¹

2.4 STOLOVÁNÍ

Ve Vietnamu se jí tyčinkami, a tak se stává, že rýže spadne na stůl a ušpiní ubrus. Z toho se postupem času stal zvyk, a pokud vám jídlo chutná, dáte to hostiteli najevo tím, že ušpiníte ubrus. Pokud sníte z misky všechnu rýži, znamená to, že máte ještě hlad, a hostitel musí předložit další chod nebo do misky nabrat další rýži. Necháte-li v misce trochu rýže, neznámá to, že vám nechutná, ale naznačujete tím, že už jste sytí. Mlaskání a říhání u jídla není ve Vietnamu proti společenské etice. Mlaskáním vyjadřujete okamžitou pochvalu hostiteli, jde o výraz uznání lahodnosti pokrmu. Po dobrém jídle si máte pořádně říhnout a nezatěžovat zažívací trakt vzduchem, který se tam při jídle dostal.

Tradiční stolování je časově velmi náročné. Na přípravu jídla se vyčlení i dvě až tři hodiny. Jí se společně a pomalu. Přitom se hovoří o rodinných i obchodních záležitostech a snaží se relaxovat. To vychází z toho, že Vietnamci jsou zvyklí (vzhledem k místním klimatickým podmínkám) vykonávat veškeré pohyby velmi pomalu, neboť při jakékoliv rychlé či namáhavé fyzické činnosti vydají značné množství energie, což se projevuje zvýšeným pocením, a tudíž rychlým úbytkem tělních tekutin. Do kategorie velkého fyzického vypětí patří i rychle snědené jídlo, proto se snaží jíst pomalu a na závěr pozřít polévku, čímž si doplní potřebnou hladinu solí i tekutin v těle. Evropané si málokdy uvědomují, že na některé potraviny, například mléko a mléčné výrobky, které jim způsobují zažívací problémy, nejsou Vietnamci ze své vlasti zvyklí. Na čistě evropskou stravu si mohou přivyknout, ale trvá to obvykle i několik měsíců.²²

²¹ MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 28-29. ISBN 978-80-85394-72-6.

²² ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. s. 139-145. ISBN 978-80-7367-182-2.

Hlavní složkou vietnamské kuchyně je rýže. Jídlo se ve vietnamské rodině i ve všední den obvykle podává navečer. Jde o sváteční záležitost. Ve Vietnamu můžete dostat na talíř kobry, potkana, vlaštovky upečené se vším všudy (kromě peří), ale také kukly bource morušového, kachnu s celou hlavou včetně zobáku a nohy i s plováky. Zajímavostí je i to, jaký dělají ve Vietnamu rozdíl mezi nečistým psem a čistotným prasetem. Když si koupí prase, dostane nějaké jméno, ale štěně jméno nemá. Pokud chtějí při nějaké sváteční příležitosti zkonsumovat psa, jdou na trh, kde svého psa prodají a koupí si za obdržené peníze cizího psa k jídlu.²³

Základním nápojem je zelený čaj. Všechna jídla se na stůl servírují současně, každý druh na samostatném talířku, z něhož si každý hůlkami odebere do své misky. Nepřejí si dobrou chuť, ale nejmladší vybidne staršího, aby si vzal jako první.²⁴

2.5 SVATBA

Sňatek byl a dodnes je největší a nejslavnostnější událostí rodiny. Je považován za rodinný akt a ne jen za záležitost ženicha a nevěsty. Povinností muže je zachovat rod, a proto staří mládenci trpěli posměchem. Naopak celibát dívek mohl být v určitých situacích důvodem k obdivu - zejména pokud se dívka neprovdala proto, že se starala o své nemocné rodiče nebo vychovávala mladší sourozence.

Dříve byly dívky provdány velmi mladé a mnohdy za muže, které ani neznaly. Dnes je volba životního partnera až na výjimky otázkou každého jednotlivce. Většinou ale platí, že rodina mladým lidem jejich nastávajícího schvaluje. Svatební rituál bývá, oproti dřívějším dobám, kdy přes sjeďnávače docházelo k oficiálním námluvám a zasnubám, hodně zjednodušen. Největší část svatby spočívá ve veliké hostině, kam obě rodiny pozvou několik set lidí. Pozvaní přinášejí dárky, nejčastěji obálku s finančním obnosem. Svatba je nezpochybnitelná, pokud proběhne za přítomnosti všech příbuzných a známých. Proto dochází k tomu, že pokud se svatba uskuteční v České republice,

²³ PICKA, Jaroslav. *Vietnam: země pod obratníkem Raka: příroda a lidé*. Olomouc: Poznání, 2007. s. 132-167. ISBN 978-80-86606-65-1.

²⁴ *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka Policie ČR)*. Ministerstvo vnitra ČR. s. 26. ISBN 978-80-7312-063-4.

pořádají ještě jednu svatební hostinu ve Vietnamu. Při svatbách v Praze se hodně jezdí fotografovat na Karlův most, kterému se vietnamsky říká Cautinh (Most citu), nebo do kvetoucího parku v Průhonicích.

Při typické vietnamské svatbě přináší ženich nevěstě dózy s arekovými ořechy zabalenými spolu s vápnem do betelového listu. Toto spojení je v širším kulturním kontextu myšleno jako symbolické spojení muže a ženy. Svatební barvou je červená.²⁵

Svatby Vietnamců v Čechách jsou velkolepé a okázalé. Začátek svatby oznamují před vchodem ohlušujícími petardami. Ženich a nevěsta sedí na vyvýšené tribuně v červených křeslech a téměř bez hnutí sledují hosty, kterých jsou až tři stovky. Nevěsta vypadá jako panenka, protože je nalíčená hodně bílým pudrem. Po skončení hostiny, která trvá zhruba dvě hodiny, začne pozvaný řečník pronášet pochvalná slova za doprovodu zpěvu a hudby. Poté přicházejí hosté, gratulují novomanželům a dávají jim obálky s finančními dary. To vše natáčí kameraman a vše je ještě pečlivě zdokumentováno fotoaparáty. Na závěr ženich s nevěstou nalijí společnou rukou do pyramidy sklenic šampaňské. Opět za zvuku petard končí obřad a pro mladé začíná karaoke nebo diskotéka. Na první pohled je to svatba ve velkém stylu, ale to vše je jen svatba pro oči. Tu skutečnou potom představuje zpravidla jen malý civilní úřední obřad na velvyslanectví.²⁶

2.6 POHŘEB

Stejně jako svatba, i pohřeb je významnou společensky důležitou událostí rodiny. Děti žijí v jedné domácnosti se svými rodiči i prarodiči, a tudíž jsou v neustálém kontaktu se stářím i se smrtí. Mnoho lidí již během života šetří na svůj vlastní pohřeb, který je obvykle velmi nákladný. Před smrtí sepisují umírající poslední vůli nebo se k zachycení posledních slov používá magnetofon. Samotný pohřeb je složitou ceremonií, která se skládá z mnoha úkonů. Dnes nejsou všechny zvyky dodržovány,

²⁵ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 47, 63-64, 122. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

²⁶ PICKA, Jaroslav. *Vietnam: země pod obratníkem Raka: příroda a lidé*. Olomouc: Poznání, 2007. s. 115-116. ISBN 978-80-86606-65-1.

ale za důležitý je považován výběr posmrtného jména a zaznamenání přesné doby úmrtí. Podle ní se usuzuje, zda člověk zemřel v příznivou hodinu. Velkou péčí věnují příbuzní umytí těla zesnulého, které je následně zahaleno látkou nebo rohoží. Po uložení těla do rakve přicházejí příbuzní a přátelé a obětují rýži, svíčky, alkohol. Pohřební slavnosti se zúčastňuje mnohem více lidí, než bývá zvykem u nás. Většina hostů přináší rodině v obálce peníze. Ta zapisuje všechny dary, aby je mohla jednou oplatit. Dle lunárního kalendáře je stanoven vhodný den a hodina pohřbu. Úmrtí se přátelům a známým neoznamuje, povinností každého je, aby se o skonu dozvěděl a dům smutku navštívil. Smrt je vnímána jako skonání těla a odchod duše do jiného světa, kde nalezne klid, pokud je na zemi správně uctívána.²⁷

Staří lidé se smrti nebáli a často o ní s potomky mluvili. Děti, snachy i zeťové drželi smutek dvacet sedm měsíců. Barvou smutku je bílá, vnuci nosí žluté smuteční pásy, pravnucci červené. S touto dobou a samotným pohřbem je spojeno mnoho obřadů a obyčejů, jako například ukládání napodobenin oblíbených předmětů (zhotovených z bambusového proutí a polepených barevným papírem) zesnulého na oltář předků.²⁸

Ve zdejší vietnamské komunitě není mnoho starších lidí, a proto jsou pohřby spíše výjimečné. Pokud někdo zemře, pozůstali jej dají zpopelnit, aby urnu s ostatky mohli vzít s sebou do Vietnamu. Zemře-li nebožtík mimo domov, pořádají se třídní obřady spojené se společnou večeří pro přátele a příbuzné, při kterých se vzývá jeho duše, aby se vrátila domů. Následuje sto dní smutku s většími obětními obřady čtyřicátý devátý den a stý den od úmrtí.²⁹

²⁷ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 64-64. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

²⁸ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 173. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

²⁹ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 122. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

3 VIETNAMSKÝ KOMUNIKAČNÍ STYL

Komunikace vytváří velké riziko nepochopení. Pokud bychom měli všichni stejnou kulturu, tradici, minulost i zkušenost, byl by komunikační proces snadný. Každý však máme jiná očekávání, představy, přání, jinou kulturu, etnický původ, a proto „nečteme“ informace našeho partnera v komunikaci stejně jako on. Mezi hlavní faktory ovlivňující komunikaci patří: hodnoty, předpojatost až předsudky, vnímání a komunikační styl

Hodnoty se učíme od dětství, přijímáme je v rámci socializačního procesu od společnosti, rodičů, prarodičů. Patří sem i náboženství. Hodnotový systém určuje kritéria, podle kterých žijeme a také se dozvídáme o sankcích, které následují za nedodržení. Nejjobtížnější jsou konflikty, které vznikají na základě rozdílného hodnotového vzorce chování.

Předpojatost až předsudky vyplývají z hodnotových vzorců chování, zkušeností, tradic, informací a ze sociální percepce. Ta nás vede k závěrům, které jsou akceptovány jako pravdivé bez jakýchkoli důkazů. Naše domněnka o lidech je zpravidla ovlivněna hodnotami, zkušeností, informacemi o podobných jedincích. Na základě toho vyvozujeme závěry, které očekáváme nebo v něž věříme. Mnohdy ani nevnímáme, že druhému nedáme šanci a tím mu ubližujeme. Takto můžeme vystavět bariéru mezi jedinci žijícími vedle sebe. Bránit se můžeme pouze kvalitními informacemi a pozitivními příklady.

Vnímání upozorňuje na potřebu vidět jeden zážitek, věc, situaci či obrázek z mnoha úhlů pohledu, tedy odlišně. To znamená, že náš pohled je jedinečný, ale ne jediný. Vnímání je ovlivněno našimi zkušenostmi, hodnotovým systémem, dostupnými informacemi a atmosférou situace, kdy jsme podobný jev zažili. Myslíme si, že naše vidění je správné, a nedovedeme si představit vidění druhého člověka. Často se stane, že odsoudíme chování druhého člověka, které je jiné, protože je zakotveno na jiných zkušenostech, zážitcích, informacích či psychických dispozicích. Každý vidí situaci jinak. Proto, aby nedocházelo ke konfliktům, je nutné vyjasňovat si dané věci a podívat se na ně očima partnera. Rychlé odsouzení a požadavek „ať se přizpůsobí“ nevede k pozitivnímu řešení.

Projev člověka je ovlivněn 55 % řečí těla (neverbální komunikací), 38 % hlasem (způsobem a tónem sdělení informace) a 7 % slovy (verbální komunikací). Informace jsou zpracovány prostřednictvím mnoha smyslů. Na člověka působí přesvědčivost hlasu, tón, upřímnost, držení těla, pohyby, energie, kterou vyzařujeme, i přesvědčivost obličeje, očí a celého těla. Každý má svůj individuální styl, který je podpořen a rozvíjen tradicemi a kulturními zvyklostmi každé skupiny obyvatel. Komunikační styl Vietnamců je zcela odlišný od našeho, protože byl utvářen v jiných podmínkách a vycházel z jiných tradic i zvyků. V komunikaci je důležité zejména pochopit výroky a chování druhého, nikoli jej odsoudit.³⁰

3.1 ODLIŠNOSTI V CHOVÁNÍ

I když rozumově chápou určité odlišnosti, v praxi se ještě dlouhou dobu chovají jako Vietnamci ve svém kulturním kontextu, neboť pochopit odlišné kulturní zvyky a chovat se v souladu s nimi jsou dvě odlišné věci.³¹

Je i pro nás důležité pochopit odlišnosti v jejich chování, které se projevují v mnoha níže uvedených běžných činnostech.

Pozdrav – nejprve se zdraví muž, poté žena. To platí i při oslovení skupiny lidí, např. při projevu, kdy řečník začne svůj proslov větou: „Vážení pánové, vážené dámy.“

Podání ruky – podání jedné ruky je považováno za neznalost místních zvyků nebo náznak setkání z donucení. Podání pravé ruky a zřetelný stisk ruky druhé osoby má být doprovázeno lehkým stiskem levé ruky. Podají-li si osoby obě ruce, znamená to, že si váží jedna druhé. Pokud jde o pracovní setkání a při loučení si strany vzájemně podají obě ruce, znamená to, že je úspěšné a mají v úmyslu se setkat.

³⁰ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. s. 13-16. ISBN 80-7178-648-9.

³¹ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. s. 146. ISBN 978-80-7367-182-2.

Podání předmětu – při obchodním nebo úředním jednání podává partner vše, co vám chce podat, oběma rukama. Jde o projev úcty. Většina vietnamských obchodníků se snaží podávat zaplacené zboží oběma rukama.

Dárek – při úředním jednání mezi vietnamskými a cizím obchodníky se vyměňují dárky, které nemusí mít vysokou finanční hodnotu. Smyslem dárku je projevit úctu partnerovi. Při úředním jednání je dárek samozřejmostí, proto bychom toto neměli zaměňovat s úplatkem.

Vyptávání na zdraví a rodinu – k dobrému vychování patří, že po úvodním pozdravu se člověk podrobně zajímá o zdravotní stav osoby a dotyčný činí totéž. Evropanům se mohou zdát konkrétní informace o zdravotním stavu příliš důvěrné, ale Vietnavec tím chce dát najevo opravdový zájem o osobu a chce i pomoci - například tím, že doporučí osvědčenou medicínu nebo zkušeného lékaře. Skutečnost, že projeví zájem i o zdraví rodinných příslušníků, jen dokazuje, že plně respektuje rodinné zázemí a snaží se jim také pomoci. Toto by si měli uvědomit i obchodní partneři.

„Paní, jste pěkná, tlustá“ – někteří Vietnamci při své komunikaci doslova přeloží věty, které se musí překládat jako idiomy. Typický je překlad „jste pěkná, tlustá“, který má znít „vypadáte blahobytně, jistě se vám vede dobře“. To vychází z představy, že ten, kdo má dostatek jídla, je odolnější vůči nemocem a je na první pohled silnější než ten, kdo denně pracuje na poli. Na vietnamském venkově, zejména tam, kam Evropané příliš nejezdí, přicházejí místní obyvatelé k tělnatějším cizincům, aby si na ně sáhli, protože se domnívají, že jim dotek blahobytného člověka přinese štěstí. V posledních letech se v určitých lokalitách Vietnamu zvýšil počet silných lidí, zejména dětí. To souvisí s utvářením nové společenské vrstvy zbohatlíků, která svůj majetek dává najevo překrmováním nejmladších.

Úsměv – Vietnamci se často smějí nahlas, nebo se usmívají v situacích, kdy toto Evropan považuje za nepřiměřenu reakci - například, když nerozumí tomu, co se po něm chce nebo si není v dané situaci jistý. Evropan si pak myslí, že se mu vysmívá do očí, a někdy začne na Vietnamce i křičet. Úsměv vyjadřuje i omluvu.

Ruce v bok - toto gesto vnímají Vietnamci jako projev vašeho nesouhlasu a začnou se zamýšlet nad tím, proč jste se naštváli, co vás tak rozčílilo.

Ruce zkřížené na prsou – znamenají znak rozčilení nad obsahem rozhovoru.

Noha přes nohu – pokud sedí partner vedle vás a přehodíte z jeho pohledu svoji vzdálenější nohu přes druhou, znamená to pro něj, že chcete pokračovat v rozhovoru. Pokud ale přehodíte nohu, která je partnerovi blíže, a její špička bude směřovat od partnera, znamená to, že chcete s diskusí přestat. Sedíte-li proti partnerovi, špička přehozené nohy nesmí ukazovat na něj, tím vyjadřujete nadřazenost.

Přivolání druhé osoby – chcete-li upoutat pozornost a přivolat někoho k sobě, učiníte tak máváním ruky napřažené před sebe. Pozor ale na to, kam směřuje dlaň. Je-li obrácená k zemi a prsty pohybujete k sobě, je vše v pořádku. Pokud je ale otočená směrem nahoru, je to chápáno jako urážlivé gesto, neboť znamená, že chcete ukázat své nadřazené postavení.

Ztráta tváře – kritika jednotlivce před kolektivem odporuje tradicím. Považuje se za největší trest nadřízeného vůči podřízenému. Proto když nadřízený zjistí, že podřízený nevykonává určité věci správně, sejde se s ním, celou věc mu podrobně vysvětlí a navrhne konkrétní řešení. Pokud bude nadřízený řešit problém před ostatními zaměstnanci, sám před nimi ztratí tvář, protože kritizoval před kolektivem, a zaměstnanec ztratí tvář před všemi ostatními, neboť byl středem kritiky. Ztratit tvář může každý, kdo dá volný průchod emocím nebo křičí.

Dlouhý nehet – význam tohoto aktu lze najít již v minulosti. Znamenalo to, že dotyčný nemusí fyzicky pracovat a může se zabývat duševní činností. V současnosti si určitá skupina intelektuálů, zejména bohatí obchodníci, nechávají na malíčcích rukou, případně na všech prstech levé ruky, narůst i několikacentimetrové nehty.

Oblečení – pokud se na první jednání dostavíte neformálně oblečení, značí to, že si partnera nevážíte a nepřikládáte schůzce žádný význam. Za neformální oblečení jsou pokládány u muže kalhoty a košile s rozhalenkou bez kravaty a u ženy sukně s halenkou s větším výstřihem. Formální oblečení, to znamená u mužů oblek s kravatou a u žen kostým, přinese z velké části budoucí úspěch.

Citové vnímání – ve Vietnamu je nepřipustné líbání na veřejnosti, neboť oni se nevychloubají na veřejnosti s tím nejcennějším, co mají.

Smrkání do kapesníku - ve Vietnamu je považováno za směšné a neslušné.

Dotyk nebo pohlazení po vlasech se považuje za projev přílišné sebedůvěry, proto je výsadou rodičů. Pro mnohé venkovské dívky jsou vlasy jedinou cennou ozdobou.³²Nepřímá odpověď – Vietnamci se často vyhýbají přímé odpovědi, v jejich komunikaci téměř neslyšíme zápor. Na otázku, která vyžaduje přímou odpověď ano nebo ne, dostaneme odpověď typu: „musíme si to promyslet“ nebo „je to dosti složité.“

Časoprostorové vnímání – Vietnamci nejsou vybaveni smyslem plánování do budoucna ani včasným příchodem. Z pohledu Evropana jednájí spíše chaoticky.

Hlasitý projev – je způsoben nadměrným hlukem způsobeným silničním provozem a neutuchajícím troubením řidičů v přelidněném Vietnamu.³³

3.2 PÍSMO, JAZYK, OSLOVOVÁNÍ

Čeština a vietnamština stojí na protipólech strukturních principů, podle kterých se vyvíjely přirozené jazyky lidstva. Vietnamština je pro nás jazyk exotický a obtížný. Celou slovní zásobu tvoří jednoslabičná slova, která se nečasují, neskloňují ani nemají jiné tvaroslovné změny. Z tvaru slova tak nelze rozeznat, zda jde o podstatné jméno, sloveso či jiný slovní druh. Jádro slova je tvořeno jednou z jedenácti samohlásek nebo tří dvojhásek. Každá slabika se může vyslovit v jednom ze šesti tónů, které rozlišují význam slova obdobně jako délka samohlásek v češtině. Rozlišovacím prostředkem tónů je relativní výška hlasu nebo melodický průběh slabiky. Tóny se označují diakritickými znaménky takto: vysoký rovný tón je bez znaménka, stoupavý tón (´), klesavý (˘), klesavě-stoupavý (ˇ), hluboký - tečkou pod samohláskou (.), tázací (ˉ). Vietnamština má několik tisíc jednoslabičných slov a je doplněna výrazy složenými ze dvou nebo více slov

³² ŠIŠKOVÁ, Tatjana. (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. s. 139-146. ISBN 978-80-7367-182-2.

³³ *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka Policie ČR)*. Ministerstvo vnitra ČR. s. 27. ISBN 978-80-7312-063-4.

jednoduchých. Například jízdní kolo - xedap je složeno ze slov vůz – xe a šlapat – da, nebo slovo slunce, které je složeno ze dvou komponentů, znamenajících „tvář nebe“ (mat – „obličej, tvář“ a troi – „nebe“).³⁴

Vietnamština je jedním z mála asijských národních jazyků, které se píše latinkou. V omezeném okruhu křesťanských obcí se jí užívalo již v 17. století, ale rozšířila se až na začátku 20. století. Čínské znaky, které se užívaly ve Vietnamu po dobu dvou tisíc let, dnes již Vietnamci číst neumí. Vietnamština je na celém území Vietnamu jednotná, má jednotný pravopis bez ohledu na zvláštnosti výslovnosti a patří mezi jazyky s nejbohatší slovní zásobou vyjadřující množství jemných významových rozdílů. Jazyk umožňuje bohatství slovních hříček, které se nejen tradují, ale i nově vznikají. Vietnamci mají velký smysl pro humor, který se nám velmi podobá. Vietnamština není příbuzná čínštině. Ve Vietnamu se hodně se překládá z cizí literatury, najdeme zde Bibli i příběhy Harryho Pottera.³⁵

Stejně jako v češtině, i ve Vietnamštině existují osobní zájmena. Ta však užívají jen děti, které mluví mezi sebou, a u dospělých pouze velmi dobří kamarádi, v ostatních případech je jejich užití urážlivé. Dalo by se to přirovnat k českému nevhodnému tykání. V běžné konverzaci se místo zájmen používají podstatná jména označující příbuzenské vztahy. Ta se přeneseně používají i v hovoru o ostatních lidech, kteří odpovídají dané věkové kategorii. Lidé ve Vietnamu se tak dělí na strýčky a tety, starší bratry a sestry, mladší sourozence, synovce a neteře, případně na dědečky a babičky. Při výběru správného oslovení se musí dávat pozor na věk a také na postavení v rodině. Strýčkové ve Vietnamu nejsou žádní vesničtí strejdové, ale tímto oslovením se vyjadřuje velká úcta k oslovené osobě. Vietnamci takto často nazývají prvního prezidenta nezávislého Vietnamu Ho Či Mina. Vietnamské děti svým rodičům nikdy netykají. To platí i obráceně. Pokud vietnamské děti neumí dobře česky a nemají pro český jazyk důkladný

³⁴ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 31-32, 132. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

³⁵ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 49-50. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

jazykový cit, velmi se podivují tomu, že naše děti svým rodičům tykají, a jsou z toho na rozpacích.³⁶

³⁶ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 53-55, 81. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

4 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ

4.1 TRADICE A SOUČASNOST VE VIETNAMU

Působením konfuciánských vzdělavců na venkově, kteří měli u lidu velkou autoritu, se úcta ke vzdělání stala jedním z tradičních rysů vietnamského člověka. Konfuciánství mělo velký vliv na smýšlení vzdělaných a vládnoucích vrstev společnosti, na jejich morální hodnoty, přístup ke společenským vztahům a bylo pojímáno jako nástroj k zajištění poslušnosti v rodině, obci a ve státě.

Rodiče velmi dbali na výchovu svého dítěte, matka i otec nesli za výchovu stejnou odpovědnost. Matka učila dítě od nejútlejšího věku, zaměřovala se na chování, znalost nejrůznějších obřadů a orientaci v rozsáhlém příbuzenstvu. Co nenaučila děti matka, naučil je otec, který při výchově použil občas i rákosku. Pokud otec zemřel, odpovídal za výchovu mladších sourozenců nejstarší syn. Děti byly vůči rodičům velmi poslušné. Dospívající mladí lidé, zejména dívky, byli velmi závislí na rodině. K tradicím výchovy v duchu oddanosti k rodičům patřilo i to, aby děti během jejich života nikam na delší dobu z domova neodjížděly.³⁷

Jednou z hlavních zásad, kterými se řídí vietnamská škola, je: „Nejprve se učíme dobrým mravům, pak vzdělanosti.“³⁸

Předním cílem působení škol v současném Vietnamu je morální výchova, sebevzdělávání, výchova k humanismu, vlastenectví a zodpovědnosti za svou rodinu a vlast.

Ve Vietnamu trvá mateřská dovolená jen čtyři měsíce, pak mohou být děti umístěny do jeslí a matka chodí do práce. Protože se předpokládá, že matka kojí, pracuje méně hodin než ostatní, chodí do práce později, má dlouhou polední přestávku a domů

³⁷ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 143-166. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

³⁸ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 80. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

se vrací dříve. Nemusí pracovat na noční směny. Pokud je dítě nemocné, může zůstat doma na neplacené dovolené.

Do jeslí jsou umístěovány děti od 3 měsíců do 3 let. Zůstávají zde celý den. V průběhu dne je mohou maminky navštívit. Počet dětí v jeslích však není vysoký, neboť téměř v každé rodině žijí tři i čtyři generace pohromadě a prarodiče se o vnoučata rádi starají. Pokud bydlí babička jinde, např. na vesnici, přijíždí do města i na delší dobu a podle potřeby se stará o vnoučata. V poslední době funguje ve městě také služba „chůva“. Chůvy v rodině zůstávají mnohdy i přes noc. Nebo může matka dávat dítě k paní na hlídání.

Práce na vesnici je volnější, ale život zemědělců (70 % obyvatel Vietnamu) je mnohem obtížnější než život zaměstnanců. Některé matky chodí pracovat na pole již měsíc po porodu. Matka je příbuznými podporována.

Ve věku od 3 do 6 let je o děti pečováno v soukromých nebo státních školkách. Zde jsou postupně připravovány na školní docházku. Tato zařízení napomáhají dětem rozvíjet fyzickou i duševní stránku a působí na utváření jejich osobnosti. Hlavní náplní dne jsou zde převážně hry.

Do základní školy nastupují děti od 6 let. Povinná školní docházka trvá pět let. Na konci páté třídy skládají děti závěrečnou zkoušku a většina jich přechází na I. stupeň střední školy, který trvá 4 roky. Na konci 9. třídy skládají žáci závěrečnou zkoušku. Část studentů pokračuje na 2. stupni střední školy nebo na různých odborných středních školách (3-4 roky), případně na středních odborných učilištích (1-3 roky). Odborné školy jsou dostupné v každé provincii a jejich zaměření a obory závisí na potřebách provincie, aby jejich absolventi našli uplatnění.

Žáci z vesnic většinou ukončují vzdělávací proces prvním stupněm střední školy. Pokud žák úspěšně absolvuje I. stupeň střední školy a udělá přijímací zkoušku, která je velmi náročná, pokračuje v tříletém studiu na druhém stupni střední školy. Tyto školy vzdělávají studenty ve všeobecných znalostech a připravují je na studium na vysokých školách. Na konci 12. třídy skládají maturitní zkoušku.

Na vysokých školách lze studovat v bakalářském (3 roky), magisterském (4-6 let) a doktorandském programu (prezenční, kombinovaná nebo dálková forma). Na vysoké školy se hlásí stále více studentů.

Pro postižené děti jsou zřízeny speciální školy, které fungují izolovaně.

Rodiče musí již od základní školy platit velmi vysoké náklady na studium svých dětí. Problémem školství je jeho dostupnost. Gymnázia se nacházejí pouze ve městech nebo větších obcích a veřejná hromadná doprava funguje jen ve velkých městech. Studenti dojíždějí do školy na kolech nebo bydlí v pronájmu blízko školy, případně na kolejích a jezdí domů jen na víkendy.

Stát vnímá problematiku venkovských regionů jako prioritní. Všichni mají mít rovný přístup ke vzdělání, proto děti z těžko dostupných oblastí mohou získat stipendium, sociální podporu a jiné výhody, například při přijímacích zkouškách.

Dosažené vzdělání posiluje prestiž celé rodiny. Proto rodiče, bez ohledu na to, zda mají děti ke studiu předpoklady, chtějí, aby studovaly na vysoké škole. Starší generace měly těžký život, a tak vkládají naději do svých dětí. Rodiče jsou ochotni se jim hodně věnovat. V porovnání s ČR nemají vietnamské děti tak velkou svobodu samostatného rozhodování. Velmi často za ně rozhodují rodiče.³⁹

4.2 VZDĚLÁVÁNÍ VIETNAMCŮ V ČR

Vietnamská společnost chovala ke vzdělancům vždy velkou úctu, a proto jsou vietnamské děti vedeny k tomu, aby měly učení a studijní prospěch jako prvořadý. Silný nátlak rodičů má vliv na to, že jejich studijní výsledky jsou velmi často nejlepší ve třídě. Úspěšně reprezentují své školy a tím i sebe na nejrůznějších olympiádách a vědomostních soutěžích. Články o jejich úspěších se staly zpestřením na straně českých médií, která do té doby informovala o vietnamské menšině hlavně v souvislosti s hospodářskou kriminalitou. Česká veřejnost tak začala Vietnamce vnímat i jinak, než jen jako obchodníky. Tradiční vztah Vietnamců ke vzdělání vede k nezbytnosti studia dětí

³⁹ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 131-137. Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

na gymnázium a k úspěšnému absolvování vysoké školy v oborech, které vnímají jejich rodiče jako perspektivní, tzn. zejména školy ekonomického nebo technického zaměření.

Pracovní zaneprázdněnost rodičů a tlak na děti, aby uspěly v majoritní společnosti, měl za následek skutečnost, že se mnohé děti nenaučily vietnamštinu písmem a některé už vietnamsky ani dobře nemluví.

Vietnamští studenti, kteří k nám přijeli za svými rodiči v devadesátých letech a zažili jejich obchodní začátky, neradi vzpomínají na dobu, kdy je neměl doma kdo hlídat a museli být s rodiči i v zimě u stánku. Tyto zkušenosti je přiměly k tomu, že mají jiné životní hodnoty a cíle a uvědomují si cenu svého vzdělání, kterou rodiče museli zaplatit léty odříkání a tvrdé práce, a v silné míře se u nich projevuje ambicióznost. Využívají možnosti studijních stáží v zahraničí. Navíc si začali více uvědomovat svůj původ a chtějí využít svých znalostí ve své rodné zemi. Děti, které se narodily nebo přistěhovaly za rodiči s úspěšně zavedeným podnikáním a stabilizovaným rodinným životem, však berou vzdělání podobně jako jejich čeští vrstevníci, tedy spíše jako samozřejmost, a proto jejich ambicióznost klesá. Ti, kteří se u nás narodili, se cítí doma v České republice, nemají žádný vztah k Vietnamu, ani mluvit vietnamsky nechtějí.

„Je však stále brzy dohadovat se, jakým směrem se obě skupiny vydají a zda a jak mladí Vietnamci uplatní své získané vzdělání v české anebo v jiné společnosti – kdekoli ve světě.“⁴⁰

Vietnamské děti se oproti českým dětem mnohem více učí a mají méně volného času, neboť doma hodně pomáhají. Pro vietnamské rodiče je prvořadě formální vzdělávání jejich dětí, teprve poté mají prostor pro vzdělávání neformální. Bohatší rodiny platí dětem doučování a prestižní kroužky jako například tenis nebo jazyky.⁴¹

Velmi častým problémem je, že rodiče hovoří dobře pouze vietnamsky, a proto na schůzku rodičů a učitelů chodí i samotní žáci, kteří fungují jako tlumočníci. Poměrně

⁴⁰ MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 37. ISBN 978-80-85394-72-6.

⁴¹ *Na křižovatce kultur, aneb, Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi*. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže, 2010. s. 16-17. ISBN 978-80-86784-91-5.

početná je i skupina dětí, které se narodily ve Vietnamu, kde absolvovaly i první stupeň povinné školní docházky, a přijely do ČR, kde nastoupily například do šesté třídy základní školy. Kromě toho, že nehovoří ani nepíšou česky, je pro ně české prostředí společensky i kulturně nové. První rok školní docházky bývá velmi náročný, neboť musí zvládnout především komunikativní jazyk v nové společnosti. Jak situaci vyřeší, záleží na každé škole a konkrétním učiteli. Většinou žáka v předmětech, které vyžadují znalost češtiny, neklasifikují a hodnotí jej v tělesné výchově, matematice, výtvarné výchově. Někdy se stane, že jej zařadí do nižší třídy, ale tím se může cítit žák handicapován, protože chodí do třídy s podstatně mladšími spolužáky, i když většinu učiva dobře zná. Další možností je intenzivní individuální doučování žáka českými učiteli, ale to je ze strany školy dobrovolné. Mnoho vietnamských rodin toto řeší doučováním češtiny prostřednictvím domácího učitele, což je finančně i časově náročné. To však zcela koresponduje s tradičním vietnamským vztahem ke vzdělání, kterého je třeba si vážit a na které se vynakládají nemalé finanční částky, protože je dobrou investicí do budoucna. Právě proto jsou vietnamští rodiče ochotni vynaložit velké prostředky na vzdělání svých dětí, i když oni sami dosáhli pouze nižšího stupně vzdělání.⁴²

Vietnamské děti a mládež se díky školní docházce stále více identifikují s českou kulturou a komunikace ve vietnamštině jim mnohdy dělá potíže. Tato skutečnost posunula generaci rodičů k tomu, aby přijali fakt, že tu zůstanou dlouho. Málokteří z nich si ale uvědomují možnost vystoupit z komunity a postupnou integrací se přiblížit k životu majority. Rozdíl v integraci do českého prostředí a vnímání země původu jako své vlasti však nenalzáme jen mezi první generací, ale i ve druhé generaci. Vietnamské děti narozené u nás neinklinují k Vietnamu ani jeho kultuře. Ti, kteří k nám přijeli například v devíti letech, se snaží obstát mezi spolužáky a odsunuli svůj původ do pozadí. Na prahu dospělosti ale začínají cítit rozpolcenost, kterou neřeší jen mezi sebou, ale i se svými českými kamarády. Mnozí čeští junioři tak pronikají do života vietnamské komunity, zatímco převážná část majoritního obyvatelstva o ní tuší jen velmi málo.⁴³

⁴² MÜLLEROVÁ, Petra. *Vietnam*. 1. vyd. Praha: Libri, 2004. s. 90-91. Stručná historie států. ISBN 80-7277-255-4.

⁴³ MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 40-41. ISBN 978-80-85394-72-6.

Ve vietnamských rodinách převládá tradiční úcta ke vzdělanosti a k učitelům. Rodiče vedou své děti k úctě a lásce k nim. To platí i pro vietnamské rodiny u nás. Třídní učitelé by nemělo uvést do rozpaků, když jim rodiče žáka přinesou dárek, neboť je to ve Vietnamu běžný projev díky a úcty k tomuto povolání. Nemělo by je také překvapit pozvání na rodinnou oslavu, například svatbu. Na studijní výsledky svých potomků jsou vietnamští rodiče velmi pyšní. Znamé vietnamské přísloví praví: „Je-li syn lepší než otec, je rodina šťastná.“ To platí i pro dcery.⁴⁴

⁴⁴ ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006. s. 120. Multikulturální inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

5.1 CÍL VÝZKUMU

V praktické části je cílem práce zjistit u takzvané druhé generace Vietnamců, kteří se zde narodili, nebo se přistěhovali do České republiky brzy po narození, jakého nejvyššího vzdělání chce dosáhnout a zda po studiích zamýšlí zůstat pracovat u nás nebo odejít do Vietnamu, případně studovat nebo pracovat v jiných zemích. Dalším cílem je zjistit, zda se budou chtít uplatnit přednostně v oborech, které vystudují, jakých chtějí dosáhnout pracovních pozic a zda by se rádi zapojili do politického života v České republice.

5.2 HYPOTÉZY

Na základě určených cílů výzkumu byly stanoveny následující hypotézy:

H1) Druhá generace Vietnamců má motivaci k tomu, aby dosáhla v České republice vysokoškolského vzdělání, a zároveň chce zůstat pracovat v České republice.

H2) Vietnamci chtějí zaujímat dobře placené pozice bez ohledu na to, jaký obor vystudují.

H3) Vietnamci se nechtějí zapojit do politického života, učinili by tak jedině v případě, že by to bylo přání komunity.

K vyhodnocení hypotéz bylo použito výsledků výzkumných otázek z dotazníků určených pro Vietnamce. Dotazník je přílohou této práce.

5.3 METODY VÝZKUMU

Teoretická část bakalářské práce zahrnovala důkladné studium literatury na dané téma a vytvoření základního teoretického rámce práce, ze kterého byly stanoveny hypotézy a výzkumné otázky.

Metodou výzkumu byl strukturovaný dotazník v písemné podobě. Výhodou této metody je to, že lze získat určitý rozsah informací za krátkou dobu od většího počtu respondentů a je dodržována etika výzkumu, která zahrnuje především anonymitu respondentů ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Nevýhodou je, že není zaručena stoprocentní návratnost a chybí zde osobní kontakt s respondentem, který je také velmi důležitý.

V dotazníku byly použity 3 typy otázek. Otázky otevřené, ve kterých je dána respondentům možnost volně se vyjádřit. Jejich nevýhodou je poměrně složité vyhodnocování a často i neochota odpovídat. Uzavřené otázky, kdy jsou předem stanoveny varianty možných odpovědí, ze kterých je nutno jednu vybrat. Výhodou těchto otázek je jednoduchost, kvalitativní stejnorodost odpovědí a jednodušší vyhodnocování, ale potíže někdy u nich bývají s volbou z nabízených variant. Polootevřené otázky skýtají nabídku předem dané odpovědi, pokud si ale respondent žádnou nevybere, má možnost doplnit svoji vlastní alternativu. Tímto je dán respondentům opět určitý prostor ke svobodnému vyjádření. Celkem bylo položeno 24 otázek.

Odpovědi z dotazníku byly sumarizovány a zaznamenány do systému v programu Excel. Výsledky z jednotlivých oblastí byly zdrojem hodnotových dat pro dílčí výpočty a následně pro grafické znázornění.

5.4 POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU

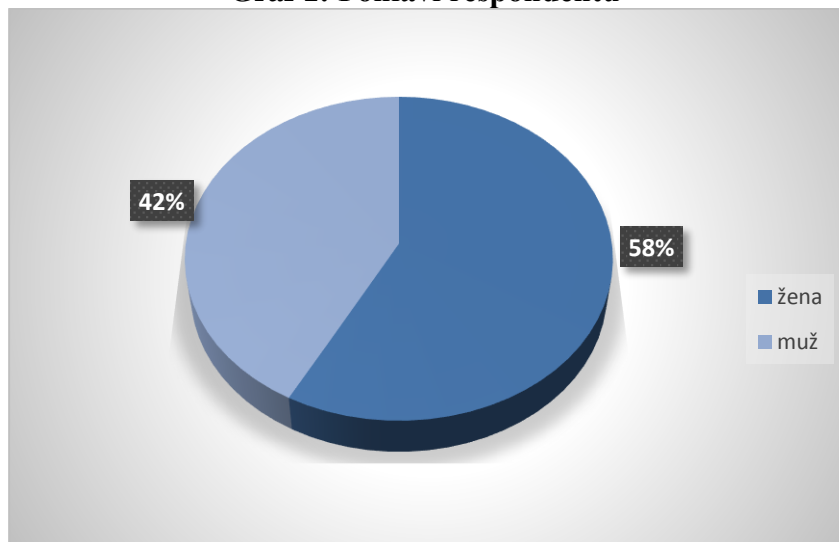
Výzkum byl zaměřen na generaci Vietnamců, která se označuje jako druhá generace. Jedná se o Vietnamce, kteří se zde narodili, nebo přistěhovali brzy po narození.

Bylo osloveno 125 respondentů, z čehož se vrátilo 104 vyplněných dotazníků, což představuje 83,2 %. Ačkoli se o Vietnamcích traduje, že jsou komunitou uzavřenou,

tato generace je vůči Čechům mnohem více otevřenější než jejich rodiče, proto není problém získat od nich požadované informace.

Podrobnější informace o respondentech (pohlaví, věková struktura, nejvyšší dosažené vzdělání, místo narození, postavení, rodinný stav...) jsou uvedeny v grafech č. 1-5 a v tabulce č. 1.

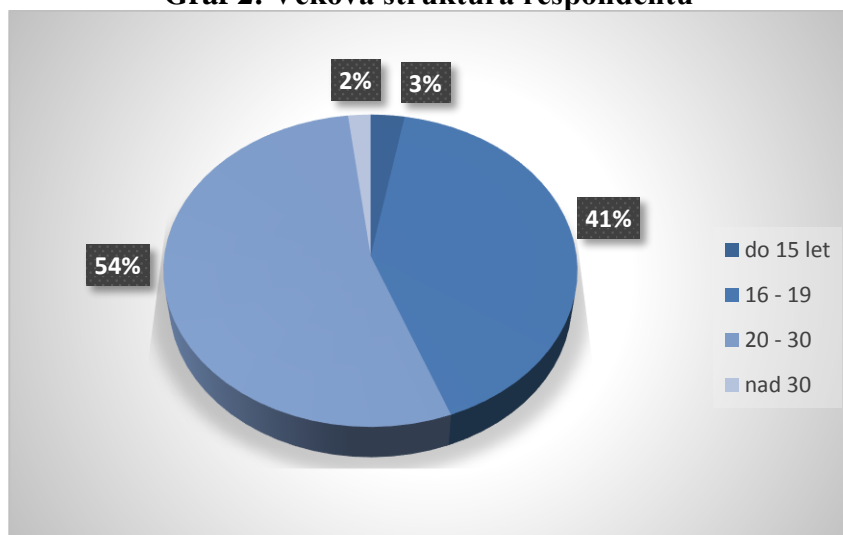
Graf 1: Pohlaví respondentů



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Výzkumu se účastnilo celkem 104 respondentů. Žen bylo 59 (58 %) a mužů 45 (42 %). Tento údaj byl zjištěn v dotazníku položením otázky č. 1.

Graf 2: Věková struktura respondentů

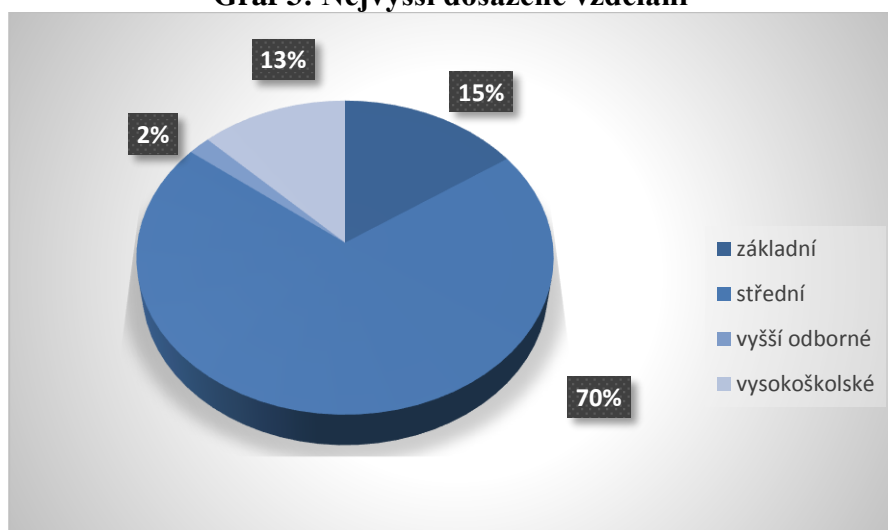


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Vzhledem k tomu, že dotazník byl určen pro Vietnamce druhé generace je věková struktura respondentů tvořena takto: 3 (3 %) ve věku do 15 let, 43 (41 %) ve věku 16-19

let, 56 (54 %) ve věku 20-30 let a pouze 2 (2 %) ve věku nad 30 let. Tyto údaje byly zjištěny otázkou č. 2.

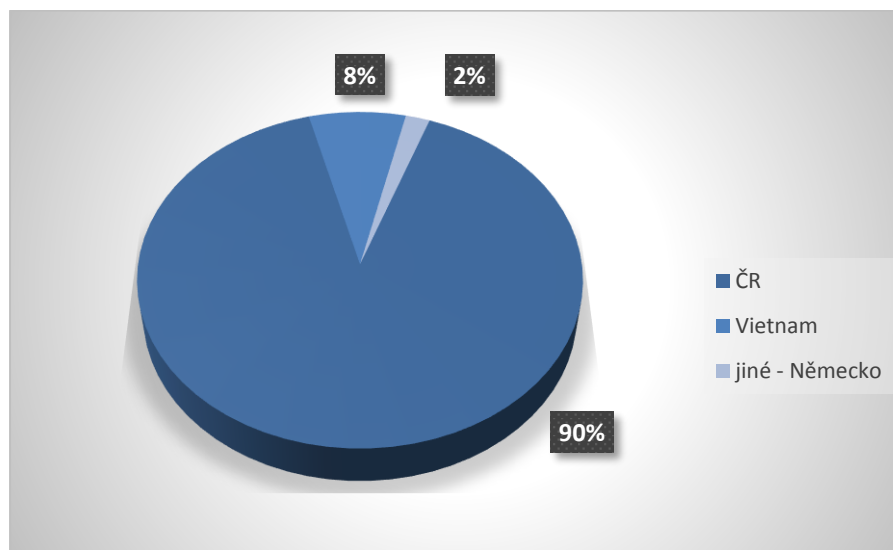
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Základní vzdělání uvádí 16 (15 %), střední s maturitou 73 (70 %), vyšší odborné 2 (2 %) a vysokoškolské 13 (13 %) respondentů. Tyto údaje byly zjištěny otázkou číslo 3.

Graf 4: Místo narození



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Místem narození respondentů byla nejčastěji Česká republika 94 (90 %), Vietnam uvádějí respondenti pouze v 8 (8 %) případech a 2 (2 %) se narodili v Německu. Tyto údaje byly zjištěny otázkou číslo 4.

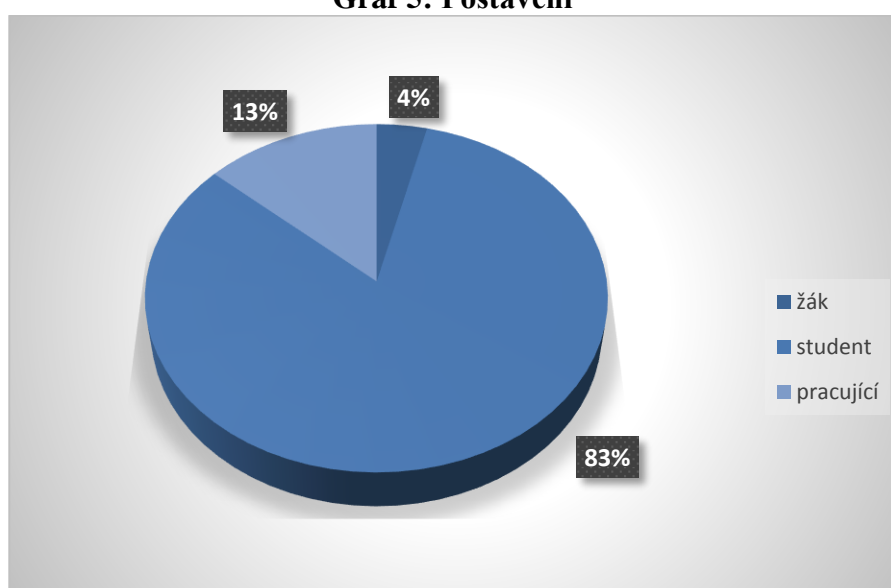
Tabulka 1: Věk příchodu do ČR

Věk	Počet	Věk	Počet
1 rok	2	6 let	3
3 roky	1	7 let	1
4 roky	2	20 let	1

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Z tabulky č. 1 vyplývá, že pouze v 10 případech ze 104 respondentů se děti přistěhovaly do ČR se svými rodiči, nejčastěji ve věku 1-7 let. Pouze jeden respondent se přistěhoval ve věku 20 let a jako důvod příchodu uvedl práci. Tyto údaje byly zjišťovány otázkami číslo 5 a 6.

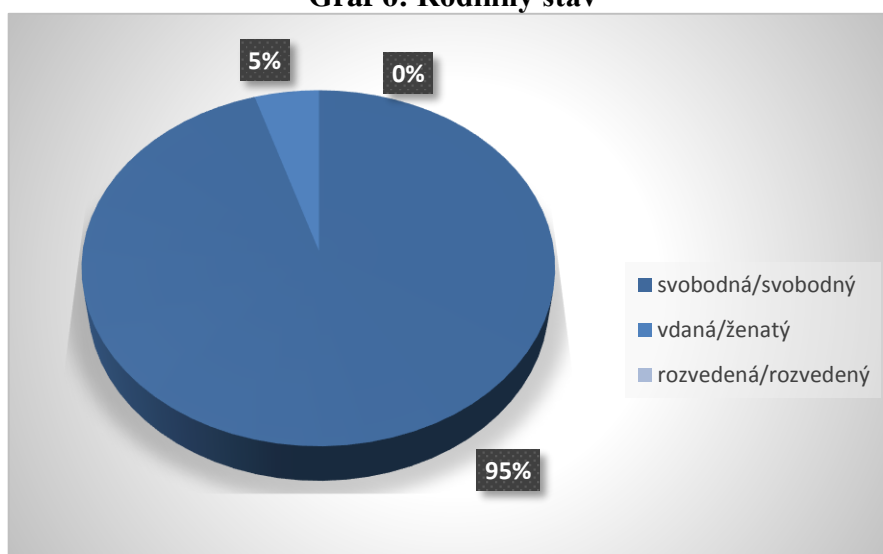
Graf 5: Postavení



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Graf č. 5 vypovídá o postavení jednotlivých respondentů. Mezi respondenty byli 4 (4 %) žáci, 86 (83 %) studujících a 14 (13 %) pracujících. Tyto informace byly zjištěny otázkou číslo 7.

Graf 6: Rodinný stav



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Z celkového počtu respondentů bylo 99 (95 %) svobodných, 5 (5 %) vdaných či ženatých a nikdo z nich nebyl rozvedený. Informace byly zjištěny otázkou číslo 8.

6 ANALÝZA VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ

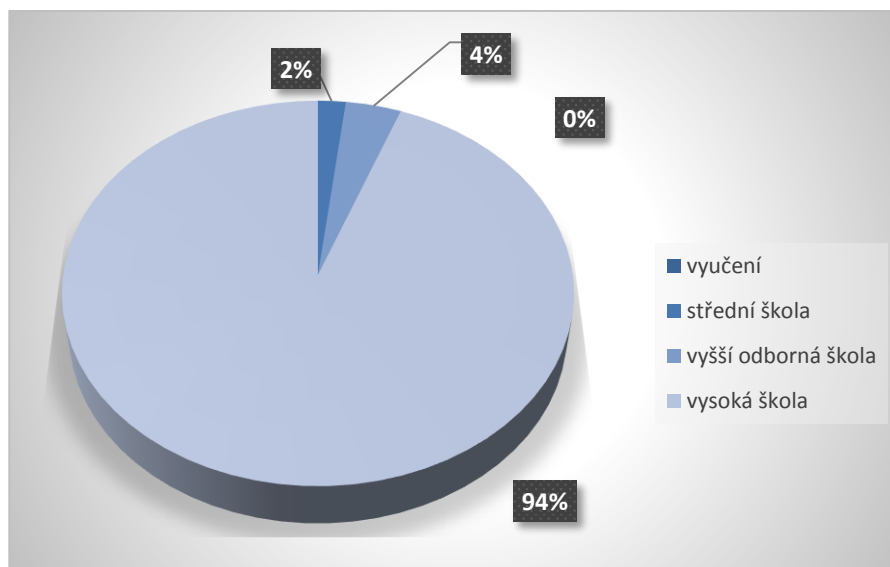
Hypotéza č. 1 - Druhá generace Vietnamců má motivaci k tomu, aby dosáhla v České republice vysokoškolského vzdělání, a zároveň chce zůstat pracovat v České republice.

Tato hypotéza byla ověřována v dotazníku otázkami číslo 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 a 16.

Otázka č. 9: „Jakého nejvyššího vzdělání chcete v ČR dosáhnout?“

Na tuto otázku nikdo z respondentů neodpověděl, že by chtěl dosáhnout vyučení. Střední školu by chtěli vystudovat 2 respondenti (2 %) a vyšší odbornou školu 4 (4 %). Největší počet respondentů má ambice vystudovat vysokou školu 98 (94 %). Data jsou zobrazena v grafu číslo 7.

Graf 7: Ambice na nejvyšší vzdělání

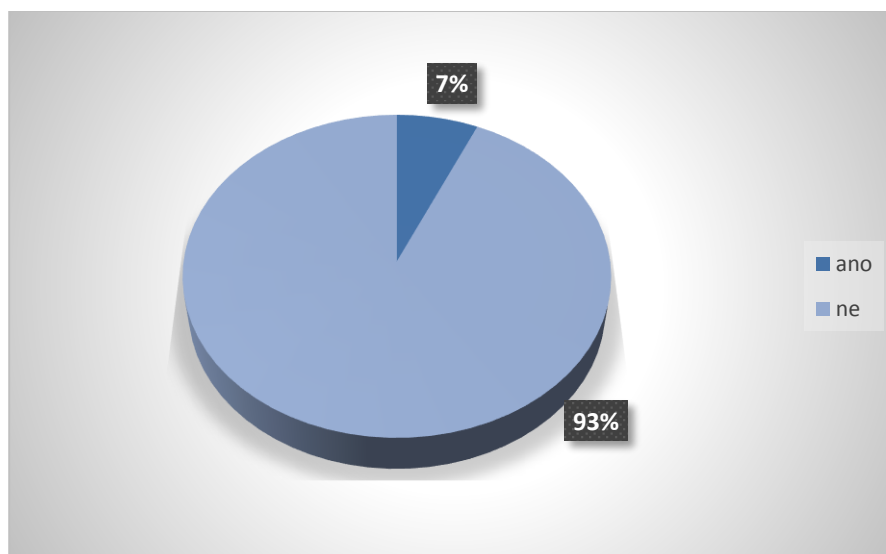


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 10: „Budete chtít dosáhnout vyššího vzdělání v jiné zemi?“

Jak vyplývá z odpovědí na tyto otázky, 97 (94 %) respondentů chce dosáhnout vysokého vzdělání v ČR a jen 7 (7 %) respondentů chce dosáhnout vyššího vzdělání v jiné zemi než v ČR. Ve třech případech by rádi studovali v Německu, po jednom respondentovi jsou pak uvedeny tyto země: Amerika, Anglie, Francie a Vietnam.

Graf 8: Vzdělání v jiné zemi



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

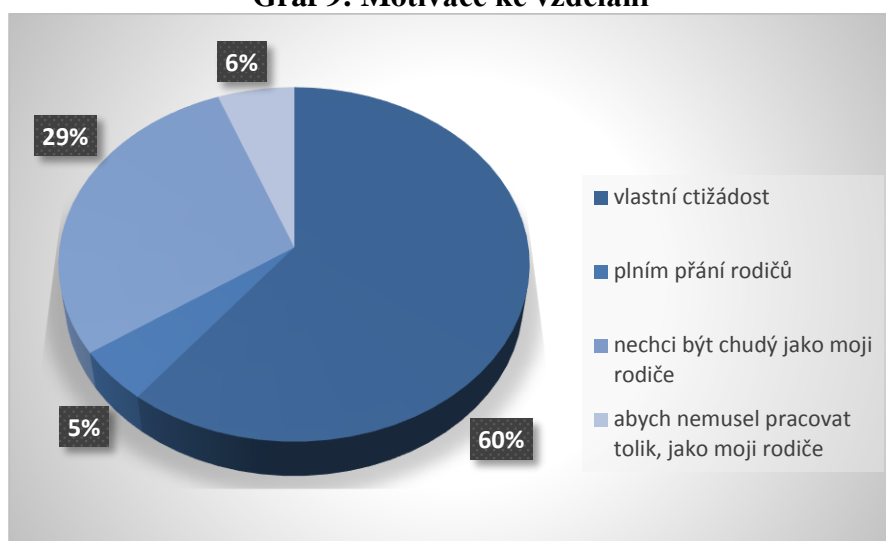
Otázka č. 11: „Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ano, napište důvod.“

Od 7 respondentů, kteří by rádi studovali v jiné zemi, byly uvedeny následující odpovědi: 3 respondenti by rádi odešli za přáteli, rodinou, u 2 respondentů je přáním rodičů, aby odešli studovat jinam, 1 respondent by rád poznal jinou zemi a 1 chce kvalitnější vzdělání, než nabízí ČR. Jiné možnosti uvedeny nebyly.

Otázka č. 12: „Co Vás především motivuje k tomu dosáhnout co nejvyšší vzdělání?“

Nejčastější motivací k dosažení co nejvyššího vzdělání je pro 63 (60 %) respondentů vlastní ctižádost, druhým nejčastěji uváděným důvodem je, že 30 (29 %) respondentů nechce být chudých, jako jsou rodiče, 6 (6 %) uvádí, že nechce pracovat tolik, jako rodiče a 5 (5 %) plní přání rodičů. Tyto skutečnosti jsou zaznamenány v grafu číslo 8.

Graf 9: Motivace ke vzdělání

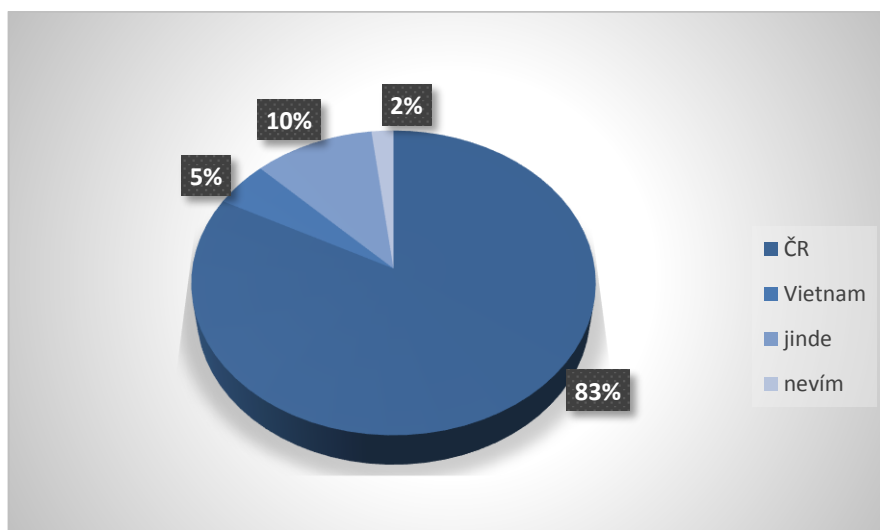


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 13: „Po studiích chci pracovat v:“

Vysokého vzdělání chce v ČR dosáhnout 97 respondentů, ovšem pracovat v ČR jich chce zůstat o 11 méně, tzn. 86 (83 %). Do Vietnamu by rádo odešlo 5 (5 %) respondentů a 11 (10 %) by chtělo odejít do těchto zemí: Německo (7 respondentů), Anglie (1), Amerika (1), Francie (1) a Itálie (1). Data jsou zobrazena v grafu číslo 9.

Graf 10: Demografické umístění v zaměstnání

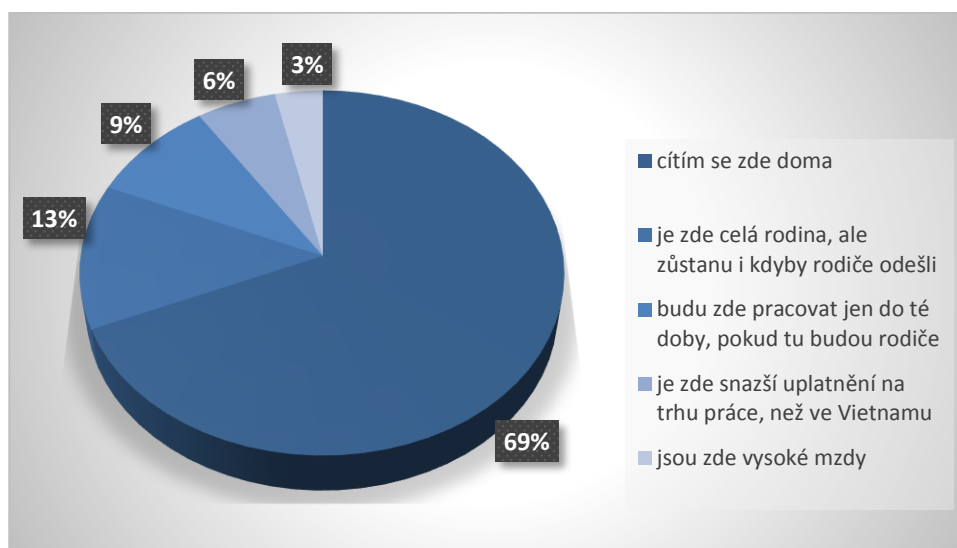


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 14: „Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 13 v ČR, napište hlavní důvod.“

Hlavním důvodem, proč chtějí zůstat Vietnamci pracovat v ČR je to, že se zde cítí jako doma. Z celkového počtu 86 respondentů, kteří zde chtějí zůstat pracovat, uvádí tuto skutečnost 59 (69 %) respondentů. Zatímco 11 (13 %) bude pracovat v ČR i kdyby rodiče odešli zpět do Vietnamu, 8 (9 %) bude v ČR jen do té doby, pokud tu budou i jejich rodiče. 5 (6 %) uvádí jako hlavní důvod to, že je zde snazší uplatnění na trhu práce, než je ve Vietnamu a 3 (3 %) proto, že jsou v ČR vysoké mzdy. Data jsou zobrazena v grafu číslo 10.

Graf 11: Důvod pracovat v ČR

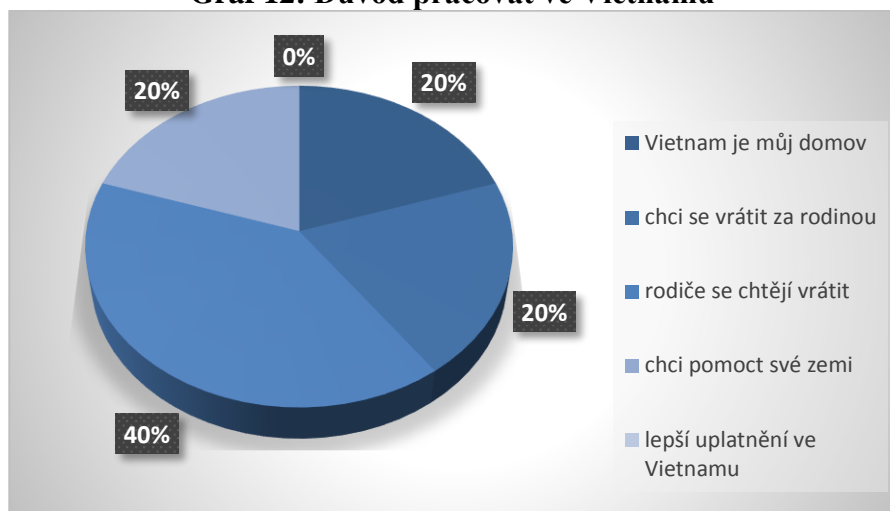


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 15: „Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 13 ve Vietnamu, napište hlavní důvod.“

Z 5 respondentů, kteří by rádi pracovali ve Vietnamu, uvedli 2 jako důvod to, že jejich rodiče se chtějí vrátit, 1 respondent vnímá Vietnam jako svůj domov, 1 by rád pomohl své zemi a 1 se chce vrátit za příbuznými, rodinou či kamarády. Nikdo z respondentů nezvolil možnost, že by měl ve Vietnamu lepší uplatnění na trhu práce než v ČR. Data jsou zaznamenána v grafu číslo 11.

Graf 12: Důvod pracovat ve Vietnamu

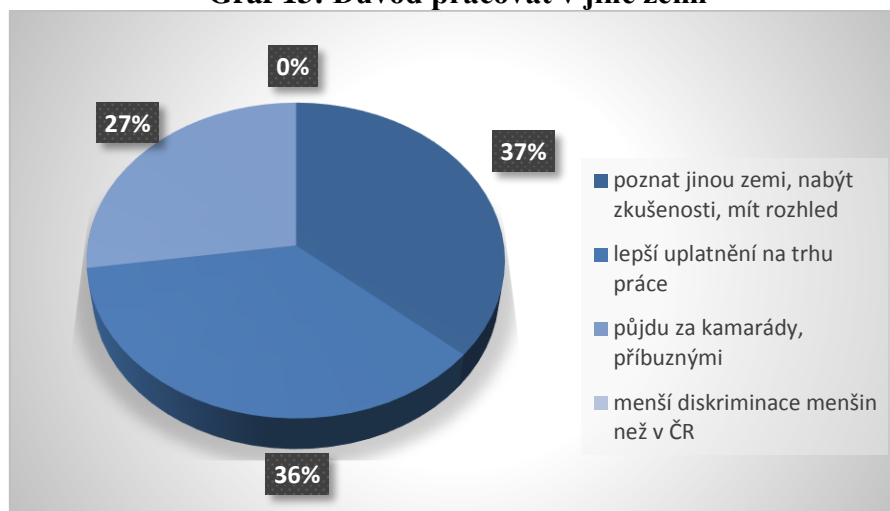


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 16: „Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 13 jinde, napište hlavní důvod.“

Z 11 respondentů, kteří by rádi pracovali v jiné zemi než v ČR a ve Vietnamu se 4 domnívají, že budou mít lepší uplatnění na trhu práce než v ČR, 4 by rádi poznali jinou zemi, nabyli nové zkušenosti a měli větší rozhled. 3 respondenti chtějí odejít proto, že mají jinde zázemí – půjdou za kamarády, příbuznými. Žádný respondent nevedl, že by chtěl odejít kvůli menší diskriminaci menšin.

Graf 13: Důvod pracovat v jiné zemi



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Na základě zjištěných faktů lze konstatovat, že hypotéza číslo 1 je potvrzena.

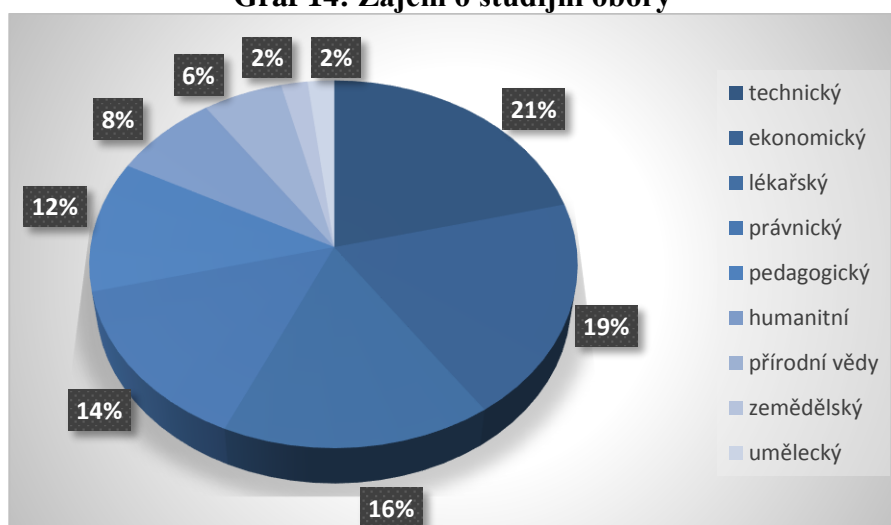
Hypotéza č. 2 - Vietnamci chtějí zaujímat dobře placené pozice bez ohledu na to, jaký obor vystudují.

K potvrzení této hypotézy byly využity odpovědi na výzkumné otázky číslo 17, 18, 19, 20 a 21.

Otázka č. 17: „Napište, jaký obor jste vystudoval(a), studujete, nebo budete studovat.“

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že největší zájem projevují respondenti o technický obor (22 respondentů, 21 %), na druhém místě je ekonomický obor (20, 19 %), další příčky zauímají lékařský obor (17, 16 %), právnický (15, 14 %), pedagogický (12, 12 %). Poněkud menší zájem projevují o obory: humanitní (8, 8 %), přírodní vědy (6, 6 %), zemědělský (2, 2 %) a umělecký (2, 2%). Výsledky jsou zaznamenány v grafu číslo 13.

Graf 14: Zájem o studijní obory

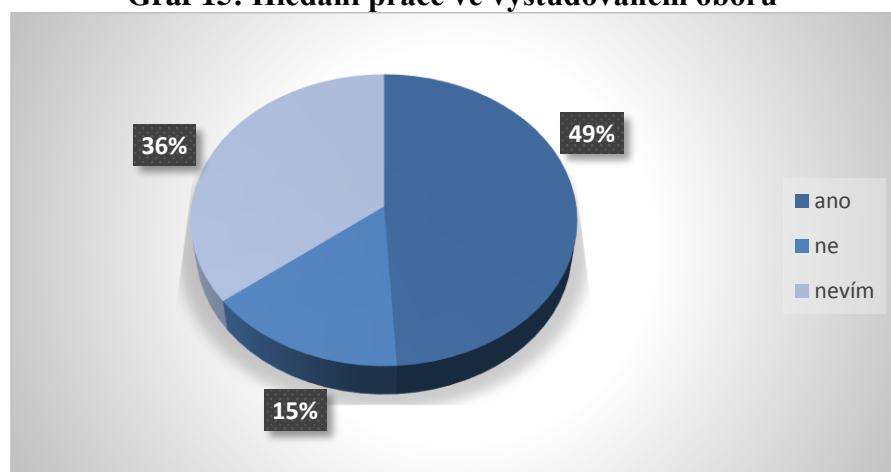


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 18: „Chcete si najít práci přednostně v oboru, který jste vystudoval(a), nebo vystudujete?“

Odpovědi na tuto otázku byly následující: 51 (49 %) respondentů odpovědělo ano, 16 (15 %) ne, ale poměrně hodně respondentů (37, 36 %) nevím. Data jsou zachycena v grafu číslo 14.

Graf 15: Hledání práce ve vystudovaném oboru



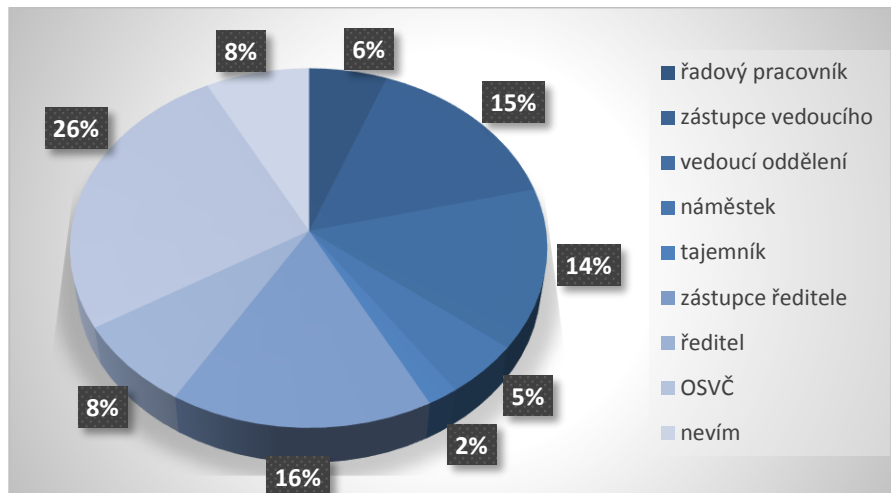
Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 19: „Jakou pozici v zaměstnání byste po zapracování rád(a) zaujímal(a)?“

Jak vyplývá z grafu číslo 15, největší počet respondentů (27, 26 %) by chtělo pracovat jako osoba samostatně výdělečně činná, o pozici zástupce ředitele má zájem 17 (16 %) respondentů, zástupce vedoucího by rádo dělalo 16 (15 %), vedoucího oddělení 15 (14 %), ředitele 8 (8 %) respondentů. S prací řadového zaměstnance by se spokojilo

6 (6 %) respondentů, s funkcí náměstka 5 (5 %) a tajemníka 2 (2 %). Jakou pozici by rádi zaujímali, zatím neví 8 (8 %) respondentů.

Graf 16: Zájem o pozice v zaměstnání



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 20: „Uveďte, v jaké profesi chcete najít své uplatnění.“

Přehled profesí je uveden v tabulce číslo 2, ze které je patrné, že největší zájem mají respondenti o profese poměrně dobře finančně ohodnocené. Jedná se zejména o tyto profese: pedagog, úředník, lékař, ekonom, IT, právník, psycholog, architekt, fyzioterapeut. Další profese jsou zastoupeny již v malé míře. Jeden respondent se k této otázce nevyjádřil. Nikdo z dotazovaných nevedl žádnou dělnickou profesi.

Tabulka 2: Profesní uplatnění

Profese	Počet	Profese	Počet
pedagog	14	odborník v gastronomii	1
úředník	14	archeolog	1
lékař	13	ošetřovatel v ZOO	1
ekonom	11	inspektor	1
IT	10	letec	1
právník	8	stylista, vizážista	1
psycholog	6	zahradní architekt	1
architekt	4	zahraniční obchod	1
fyzioterapeut	3	řízení dopravy	1
lékárník	2	zdravotnický laborant	1
finanční poradce	2	chemik	1
módní návrhář	1	průvodce cestovního ruchu	1
hudebník	1	bytový designér	1

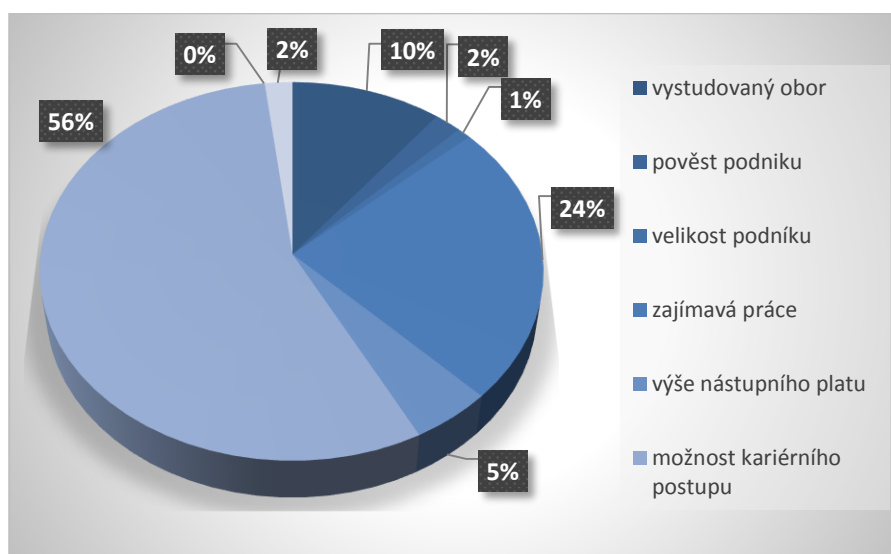
redaktor	1	neodpověděl	1
----------	---	-------------	---

Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 21: „Co budete upřednostňovat při výběru zaměstnání?“

Nejčastější odpovědi na tuto otázku bylo: „možnost kariérního postupu a tudíž platového růstu“. Tuto nabídku upřednostňovalo 58 (56 %) respondentů. U 25 (24 %) respondentů byla zvolena odpověď „práce, která by mě bavila“. Poměrně málo byla zastoupena odpověď „obor, který jsem vystudoval(a)“, ta byla vybrána pouze 11 (10 %) respondenty. Nástupní plat by zajímal 5 (5 %) respondentů. Pouhými 2 (2 %) respondenty jsou zvoleny odpovědi „pověst podniku, pro který bych pracoval(a) a „možnost pracovat především mezi Vietnamci“. Velikost podniku upřednostnil 1 (1%) respondent. Žádný z respondentů by však neupřednostnil při výběru zaměstnání blízkost bydliště. Což zřejmě vyplývá z toho, že Vietnamci nemají problém se přestěhovat.

Graf 17: Preference při výběru budoucího zaměstnání



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Na základě výsledků výzkumu lze konstatovat, že hypotéza číslo 2 je považována za potvrzenou.

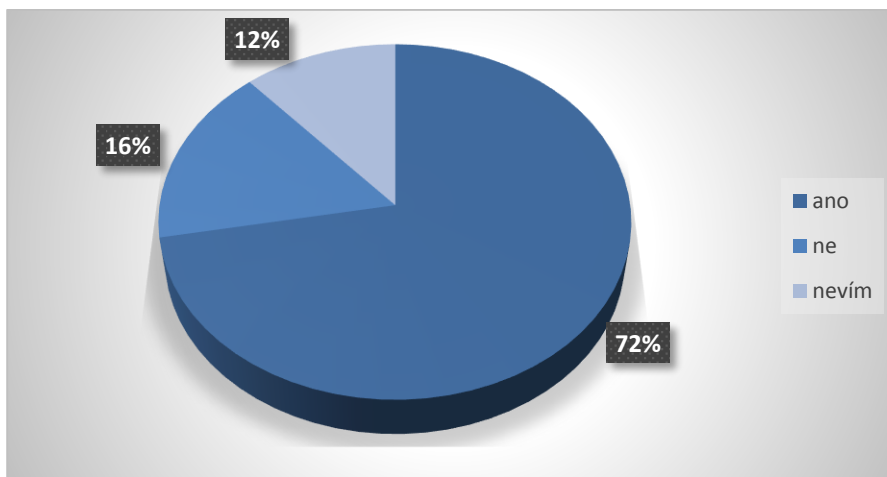
Hypotéza č. 3 - Vietnamci se nechtějí zapojit do politického života, učinili by tak jedině v případě, že by to bylo přání komunity.

K ověření této hypotézy bylo z dotazníku využito odpovědí respondentů na otázky číslo 22, 23 a 24.

Otázka č. 22: „Chcete se angažovat do politického života?“

Angažovat v politickém životě se chce 75 (72 %) respondentů. Poměrně malá část 17 (16%) respondentů nechce a 12 (12 %) neví.

Graf 18: Angažovanost do politického života

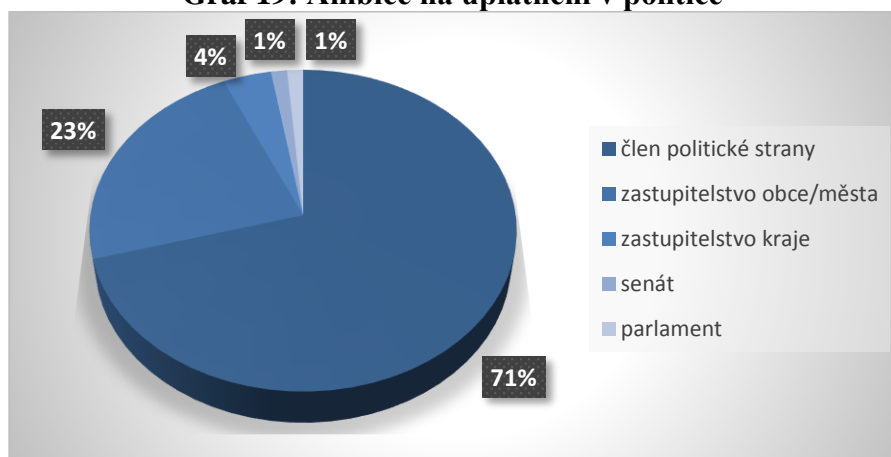


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 23: „Pokud jste odpověděl(a) na předchozí otázku ano, napište na jaké úrovni.“

Ze 75 respondentů, kteří se chtějí angažovat v politice má 53 (71 %) ambice stát se členem některé politické strany, 17 (23 %) v zastupitelstvu obce či města, 3 (4 %) v zastupitelstvu kraje, 1 (1 %) v senátu a 1 (1 %) v parlamentu.

Graf 19: Ambice na uplatnění v politice

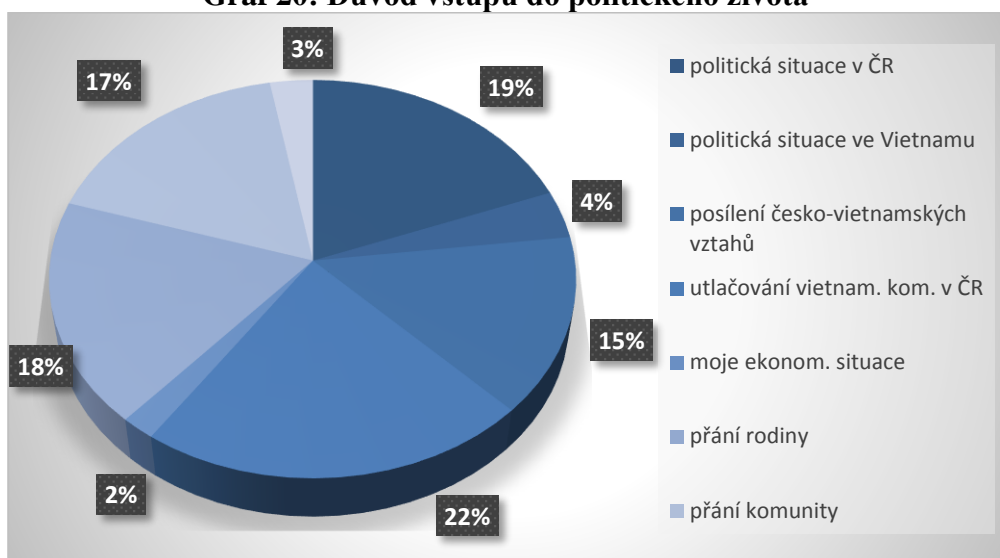


Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Otázka č. 24: „Co by Vás přimělo k tomu, abyste se rozhodl(a) zapojit do politického života?“

Utlačování vietnamské komunity v ČR by bylo nejčastějším důvodem k tomu, že by respondenti (23, 22 %) vstoupili do politického života. Ani politická situace v ČR jim však není lhostejná. V tomto případě by vstoupilo do politiky 20 (19 %) respondentů, zatímco v případě politické situace ve Vietnamu by tak učinili pouze 4 (4 %). Dalšími nejčastějšími důvody by bylo přání rodiny (19, 18 %) a přání komunity (18, 17 %). Posílení česko-vietnamských vztahů by upřednostňovalo 15 (15 %) respondentů a jen u 2 (2%) respondentů by to byla jejich ekonomická situace. Pouze 3 (3%) respondenti se vyjádřili, že je k tomu nic nepřiměje - do politiky se nikdy nezapojí.

Graf 20: Důvod vstupu do politického života



Zdroj: autor práce, 2016 (vlastní šetření)

Na základě výsledků výzkumu je možno konstatovat, že hypotéza číslo 3 není potvrzena.

7 SHRnutí

V této kapitole bude věnována pozornost výsledkům výzkumu realizovaného pomocí šetření dotazníkovou formou. Vyhodnocení dotazníků, analýza dat, grafické zpracování a následná interpretace umožnily verifikovat stanovené pracovní hypotézy

Hypotéza č. 1 - Druhá generace Vietnamců má motivaci k tomu, aby dosáhla v České republice vysokoškolského vzdělání, a zároveň chce zůstat pracovat v České republice.

Jak z výzkumu vyplynulo, 94 % Vietnamců má ambice dosáhnout v České republice vysokoškolského vzdělání, jejich největší motivací je vlastní ctižádost. Po studiích chce zůstat pracovat v ČR 83 % respondentů. Jako nejčastější důvod uvádějí, že se zde cítí jako doma (69 %), což vyplývá dozajista z toho, že se jednalo o respondenty tzv. druhé generace, neboli banánových děti, kteří sami o sobě říkají, že jsou navrch žlutí a uvnitř bílí. Je to generace, která se poměrně dobře integruje do majoritní společnosti.

Hypotéza č. 1 byla potvrzena.

Hypotéza č. 2 - Vietnamci chtějí zaujímat dobře placené pozice bez ohledu na to, jaký obor vystudují.

Velký zájem projevují respondenti o vystudování zejména těchto oborů: technický, ekonomický, lékařský, právnícký a pedagogický. Po vystudování by rádi zaujímali pracovní pozice jako osoby samostatně výdělečně činné (26 %), což zřejmě souvisí s profesemi, jako jsou lékař, právník, architekt..., které jsou takto povětšinou vykonávány a dále pak projevují zájem zejména o funkce zástupce ředitele (16 %) a zástupce vedoucího (15 %). Jen 6 % respondentů by se spokojilo s prací řadového zaměstnance.

Na otázku, co budou upřednostňovat při výběru zaměstnání, odpovědělo pouze 10 % respondentů, že bude upřednostňovat obor, který vystudovali. Většina respondentů (56 %) by zvolila možnost kariérního postupu a tudíž platového růstu. 24 % respondentů by upřednostnilo práci, která by je bavila, 5 % zajímá výše nástupního platu, 2 % pověst podniku, 2 % možnost pracovat mezi Vietnamci a 1 % velikost podniku. Tato hypotéza by dozajista stála za podrobnější rozbor.

Hypotéza č. 2 byla potvrzena.

Hypotéza č. 3 - Vietnamci se nechtějí zapojit do politického života, učinili by tak jedině v případě, že by to bylo přání komunity.

Na otázku zapojení se do politického života odpovědělo kladně 75 (72 %) respondentů. Ponejvíce (71 %) mají zájem stát se členy politické strany. Ambice do zastupitelstva obce či města má 23 %, do zastupitelstva kraje 4 %, do senátu 1 % a do parlamentu 1 %.

Nejčastěji uváděným důvodem ke vstupu do politického života by bylo utlačování vietnamské komunity v ČR (22 %). Lhostejní však nejsou ani k politické situaci u nás. V tomto případě by vstoupilo do politiky 19 % respondentů, zatímco v případě politické situace ve Vietnamu by tak učinili jen 4 %. Na přání rodiny 18 % a jen o nepatrně méně by to bylo na přání komunity 17 %. Zanedbatelné není ani zastoupení 15 % respondentů, kteří by tak chtěli posílit česko-vietnamské vztahy. Ekonomická situace by přiměla pouhé 2 % a nic k tomu nepřiměje jen 3 % respondentů.

Hypotéza č. 3 nebyla potvrzena.

ZÁVĚR

Práce poukazuje a blíže prozkoumává odlišnosti dvou zcela rozdílných národů, Čechů a Vietnamců. Chování Vietnamců se nám může mnohdy zdát poněkud zvláštní, proto je důležité poznat jejich odlišnou kulturu, tradice, zvyky.

Cílem práce bylo tedy přiblížit tradiční kulturu a hodnoty vietnamských obyvatel, poznat nejen vlastnosti Vietnamců, mezi které patří hrdost, statečnost, rodinná soudržnost, poukázat na jejich kulturu, náboženství, vztah ke vzdělávání, blíže se seznámit tradiční vietnamskou rodinou, s postavením vietnamských žen, ale také zachytit obraz vietnamského národa se zaměřením na jejich zvyklosti, specifika i dodržování tradic, zachytit odlišnosti v chování, komunikaci a v neposlední řadě přiblížit i výchovu, písmo, jazyk a oslovování.

V praktické části bylo cílem zjistit u vietnamského etnika žijícího na území ČR, zejména generace, která se zde narodila, nebo se přistěhovala do České republiky brzy po narození, jakého zde chce dosáhnout nejvyššího vzdělání, zda chce zůstat po studiích v ČR také pracovat, nebo se vrátit do Vietnamu, případně do jiných zemí. Dále pak jaké pracovní pozice by rádi zaujímali a zda se budou chtít angažovat v politice.

V teoretické části práce byly uvedeny přiměřené a potřebné informace k vietnamskému etniku. Následně byl v praktické části proveden výzkum, ve kterém byly stanoveny a ověřovány tři hypotézy. Dvě hypotézy byly potvrzeny, jedna nikoli.

Při zpracování této práce bylo zjištěno mnoho překvapivých informací o této kultuře. Úhel pohledu na tuto minoritní společnost, se kterou se sice téměř denně setkáváme, o kterou ale většina majoritní společnosti nejeví bližší zájem, je různý. Proto by bylo zcela jistě přínosné dozvědět se o tomto etniku co nejvíce skutečností, například již v rámci výuky na základní škole. Tím by se předešlo mnoha případným konfliktům a nedorozuměním, které vyvstávají právě z neznalosti této kultury.

Práce je zajímavá zejména z důvodu pochopení a zamyšlení se nad touto majoritní společností. Bylo by zajisté dobré získat o ní další podrobnější informace a šířit vzájemné porozumění a toleranci. Tato problematika je příliš rozsáhlá a komplikovaná,

než aby se dala podrobně zpracovat v rámci jedné práce. Určitě by si zasloužila mnohem větší prostor. Práce by mohla posloužit jako jakýsi odrazový můstek pro další detailnější výzkum. Zejména hypotézy číslo 2 a 3 by zasloužily detailnější výzkum.

Vždyť na nás všech záleží, jaké bude naše vzájemné soužití.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ČERNÍK, Jan et al. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 2006, Multikulturní inspirace. ISBN 80-7319-055-9.

DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. Sociologické studie (Sociologický ústav AV ČR), sv. 06:2. ISBN 80-7330-098-2.

MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. 1. vyd. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. ISBN 978-80-85394-72-6.

MÜLLEROVÁ, Petra. *Vietnam*. 1. vyd. Praha: Libri, 2004. Stručná historie států. ISBN 80-7277-255-4.

Na křižovatce kultur, aneb, Romové, Vietnamci a Číňané mezi námi. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže, 2010. ISBN 978-80-86784-91-5.

PICKA, Jaroslav. *Vietnam: země pod obratníkem Raka: příroda a lidé*. Olomouc: Poznání, 2007. ISBN 978-80-86606-65-1.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-19-4.

Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: Pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika (informační příručka Policie ČR). Ministerstvo vnitra ČR. ISBN 978-80-7312-063-4.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Věk příchodu do ČR	46
Tabulka 2: Profesní uplatnění	55

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	44
Graf 2: Věková struktura respondentů	44
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání	45
Graf 4: Místo narození	45
Graf 5: Postavení	46
Graf 6: Rodinný stav	47
Graf 7: Ambice na nejvyšší vzdělání	48
Graf 8: Vzdělání v jiné zemi	49
Graf 9: Motivace ke vzdělání	50
Graf 10: Demografické umístění v zaměstnání	50
Graf 11: Důvod pracovat v ČR	51
Graf 12: Důvod pracovat ve Vietnamu	52
Graf 13: Důvod pracovat v jiné zemi	53
Graf 14: Zájem o studijní obory	54
Graf 15: Hledání práce ve vystudovaném oboru	54
Graf 16: Zájem o pozice v zaměstnání	55
Graf 17: Preference při výběru budoucího zaměstnání	56
Graf 18: Angažovanost do politického života	57
Graf 19: Ambice na uplatnění v politice	57
Graf 20: Důvod vstupu do politického života	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
----------------------------	---

Příloha A - Dotazník

Jmenuji se Jiřina Haklová a studuji Univerzitu Jana Amose Komenského v Praze, obor Vzdělávání dospělých.

Prosím o vyplnění dotazníku, který mi přinese cenné informace pro moji absolventskou práci na téma „Fungování rodiny u vietnamského etnika – motivace ke vzdělávání.“

Dotazník je anonymní a uvedené údaje budou použity pouze pro účely mé absolventské práce.

Děkuji Vám z celého srdce za spolupráci a čas, který jste mi věnovali

Jiřina Haklová

1. Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

2. Věk:

- a) do 15 let
- b) 16 – 19 let
- c) 20 – 30 let
- d) nad 30 let

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) základní
- b) střední – vyučen(a) s výučním listem
 - vyučen(a) s maturitou
 - s maturitou
- c) vyšší odborné
- d) vysokoškolské

4. Kde jste se narodil(a)?

- a) v ČR
- b) ve Vietnamu
- c) jinde

5. Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 4 – ve Vietnamu nebo jinde, napište kolik Vám bylo let, když jste přišel/přišla do ČRlet

6. Důvod příchodu do ČR:

- a) studium
- b) práce
- c) za rodinou
- d) s rodiči

e) jiné

7. Jaké je Vaše postavení?

- a) žák
- b) studující
- c) pracující
- d) jiné

8. Rodinný stav:

- a) svobodná/svobodný
- b) vdaná /ženatý
- c) rozvedená/rozvedený
- d) jiný

9. Jakého nejvyššího vzdělání chcete v ČR dosáhnout?

- a) vyučení
- b) střední škola
- c) vyšší odborná škola
- d) vysoká škola

10. Budete chtít dosáhnout vyššího vzdělání v jiné zemi?

- a) ano, kde
- b) ne

11. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl(a) ano, napište důvod:

- a) chci poznat jinou zemi
- b) rodiče si přejí, abych studoval(a) jinde
- c) odejdu za přáteli, rodinou
- d) chci kvalitnější vzdělávání, než nabízí ČR
- e) jiný

12. Co Vás především motivuje k tomu dosáhnout co nejvyšší vzdělání?

- a) vlastní tížádost
- b) plním přání rodičů
- c) nechci být chudý/chudá jako moji rodiče
- d) abych nemusel(a) pracovat tolik, jako moji rodiče
- e) jiná

13. Po studiích chci pracovat v:

- a) ČR
- b) Vietnamu
- c) jinde, kde.....
- d) nevím

14. Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 13 v ČR, napište hlavní důvod:

- a) cítím se zde doma
- b) je zde celá moje rodina, ale zůstanu tu, i kdyby rodiče odešli zpět do Vietnamu

- c) budu zde pracovat jen do té doby, pokud tu budou moji rodiče
- d) je zde snazší uplatnění na trhu práce, než ve Vietnamu
- e) jsou zde vysoké mzdy
- f) jiný

15. Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 13 ve Vietnamu, napište hlavní důvod:

- a) Vietnam je můj domov
- b) chci se vrátit za příbuznými (rodinou, kamarády)
- c) rodiče se chtějí vrátit, půjdu s nimi
- d) chci pomoc ve své zemi
- e) ve Vietnamu budu mít lepší uplatnění na trhu práce, než v ČR
- f) jiný

16. Pokud jste odpověděl(a) na otázku č. 13 jinde, napište hlavní důvod:

- a) chci poznat jinou zemi, nabýt nové zkušenosti, mít větší rozhled
- b) domnívám se, že v jiné zemi budu mít lepší uplatnění na trhu práce
- c) mám tam zázemí - půjdu za kamarády, příbuznými
- d) je tam menší diskriminace menšin než v ČR
- e) jiný

17. Napište, jaký obor jste vystudoval(a), studujete, nebo budete studovat:

- a) ekonomický
- b) humanitní
- c) lékařský
- d) pedagogický
- e) právnícký
- f) přírodní vědy
- g) technický
- h) jiný

18. Chcete si najít práci přednostně v oboru, který jste vystudoval(a), nebo vystudujete?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

19. Jakou pozici v zaměstnání byste po zapracování rád(a) zaujímal(a)?

- a) řadový pracovník
- b) zástupce vedoucího oddělení
- c) vedoucí oddělení
- d) náměstek
- e) tajemník
- f) zástupce ředitele
- g) ředitel
- h) jako osoba samostatně výdělečně činná
- i) jinou

20. Uved'te, v jaké profesi chcete najít své uplatnění:

.....
(např. úředník, pedagog, ekonom, psycholog, IT, právník...)

21. Co budete upřednostňovat při výběru zaměstnání?

- a) obor, který jsem vystudoval(a)
- b) pověst podniku, pro který bych pracoval(a)
- c) velikost podniku
- d) práci, která by mě bavila
- e) výši nástupního platu (mzdy)
- f) možnost kariérního postupu a tudíž platového růstu
- g) blízkost bydliště
- h) možnost pracovat především mezi Vietnamci
- i) jiné

22. Chcete se angažovat do politického života?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

23. Pokud jste odpověděl(a) na předchozí otázku ano, napište na jaké úrovni:

- a) jako člen některé politické strany
- b) v zastupitelstvu obce, města
- c) v zastupitelstvu kraje
- d) v senátu
- e) v parlamentu
- f) jiné

24. Co by Vás přimělo k tomu, abyste se rozhodl(a) zapojit do politického života?

- a) politická situace v ČR
- b) politická situace ve Vietnamu
- c) za účelem posílení česko-vietnamských vztahů
- d) utlačování naší komunity v ČR
- e) moje ekonomická situace
- f) bylo by to přání mé rodiny
- g) bylo by to přání komunity
- h) jiné

Děkuji a přeji krásné dny prožité ve zdraví, lásce, štěstí, klidu a pohodě.

Jiřina Haklová

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jiřina Haklová

Obor: 7501R022 – Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinované

Název práce: Fungování rodiny u vietnamského etnika – motivace ke vzdělávání

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 55

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Jana Zachová